అత్యద్భుత మాయాజాల మర్మశాస్త్రము

కర్త. మంత్ర విద్యాప్రవీణ శ్రీ కృష్ణ

(సుమారు 40 చిత్రములతో కూడినది)

ఇది అత్యద్భుత గ్రంథరాజము. ఇట్టిది యిదివరకు వెలువడలేదు. మంత్రశాస్త్రము, పాశ్చాత్యదేశములలో ఎక్కువ ప్రచారము గల మెస్మరిజమునకు సంబంధించిన అనేక ఉద్గ్రంథముల ఆధారంతో ఇది వ్రాయబడినది.

ఈ పుస్తకములోని విషయములు సంభ్రమాశ్చర్యములను గలిగించును. దీని సహాయముతో ఐంద్రజాలికులు తమ విద్యను అభివృద్ధి చేసికొనవచ్చును. ఇతరులు ఈ శాస్త్రము నభ్యసించి ప్రదర్శన లిచ్చి తమ మిత్రులను సంతోషపరచవచ్చును లేక ఈ విద్యను వృత్తిగ జేసికొని ధనార్జన చేయవచ్చును ఇంద్రజాల, మహేంద్రజాలములకు సంబంధించిన అనేక విషయములు తేట తెనుగున వివరింపబడినది. హస్తలాఘవము, దృష్టిప్రసరణములతో చేయదగిన జాలములు, తంత్ర, మంత్ర, యంత్ర, తైల, అంజనముల సహాయముతో ప్రదర్శించునట్టి జాలములు, సుమారు రెండు వేలకు పైగ వ్రాయబడినది. 420 పేజీలు గ్రంథము

విషయములు కొన్ని: ఏనుగతలను అంతరిక్షమున నిలుపుట, పాములు, తేళ్లు మున్నగు విషజంతువులను అప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, గవ్వకాయల యుద్ధము, వశ్యవిధానము, కుక్కను సింహము చేయుట, మండుచున్న దీప మొగుడునటుల చేయుట, బీడునేలలో నందనోద్యానవనమును సృష్టించుట, నీరునిండిన తటాకమును ఎండజేయుట, నిప్పులేకనే అన్నము వండుట, సింహ, శార్దూలములను ఎప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, కనుకట్టు విద్యలు ఇటువంటి మహాద్భుత జాలములు విదేశములలో ప్రచారములోగల ఎన్నియో వింతజాలములు గలవు 9-00

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం 1805 మదరాసు-1

[illegible]

శ్రీ కృష్ణసూరికృత వ్యాఖ్యానంబుగల

నాడీనక్షత్రమాల

యామళాద్యనేక గ్రంథసంగృహీతంబగు

నాడీ నిర్ణయము

అనునది

బ్రహ్మశ్రీ

పండిత, పురాణం - సూర్యనారాయణ తీర్థులవారిచే

పరిష్కరింపబడి

ప్రకాశకులు :

సి.వి.కృష్ణా బుక్ డిపో,

121. అమ్మన్ కోవిల్ వీధి,
సౌకారుపేట పోస్టు, మదరాసు-79.

దీని వెల] [10-00

విషయసూచిక

విషయసూచిక

సంపూర్ణము

శ్రీ రస్తు

అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నాడీనక్షత్రమాల

—: * :—

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూల మాశ్రిత్య చాంగుళిత్రయమాత్రకా ।
యవబీజప్రమాణేన నాడీ సర్వాంగసఙ్గతిః ॥

వ్యా॥ అంగుష్ఠేతి॥ సర్వాంగస ఙ్గతిః సర్వస్మిన్నంగే సంగతిః సంబంధః వ్యాపనరూపః యస్యాం సా తథోక్తా నాడీ అంగుష్ఠమూల మాశ్రిత్య హస్తాఙ్గుష్ఠమూల భూతకూర్పరప్రదేశ మవలంబ్య స్థితా సతీ అంగుళిత్రయమాత్రకా అనామికామధ్యమాతర్జనీ రూపాంగుళి త్రయపరిమితప్రదేశ మనుసృత్యఅనామికాదిక్రమేణప్రసారిణీయవబీజ ప్రమాణేన యవబీజసదృశ ప్రమాణేన శోధ్యతా మిత్యర్థః ॥

తా॥ శరీరమంతయు వ్యాపించి యుండునట్టియు, హస్తము యొక్క అంగుష్ఠమూలభూతమగు కూర్పరప్రదేశమును ఆశ్రయించి యుండునట్టియు; అనామికామధ్యమా తర్జనీరూపమగు అంగుళిత్రయ పరిమితప్రదేశము నాశ్రయించి యుండునట్టియు అనామికాదిక్రమ ముగ ప్రసరించుచుండు నాడి యవబీజతుల్యప్రమాణము గలదిగ నుండును. అవగా పైని జెప్పంబడిన నాడులు వాత శ్లేష్మ పిత్తక్రమ ముగ త్రివిధంబులుగ విలసిల్లును.

ఆశ్చర్యనాడీలక్షణము

శ్లో॥ వాతపిత్తద్వయస్యాదౌ ర్మధ్యే కఫగతిర్భవేత్ ।
ఇయం నాడీ తథాశ్చర్యా విజ్ఞేయా వైద్యపారగైః ॥

వ్యా॥ తాదృశనాడ్యాః వాత శ్లేష్మ పిత్త రూపేణ త్రిధా భేద మభిప్రేత్య క్రమేణ తాః లక్షయతి॥ వాతేతి॥ ఆద్యోరనామికాతర్జన్యోః

ర్వ్యాతపి_త్తద్వయస్య గతిర్యథాభవేత్ కో౽ర్థః యదాఅనామి
నాడీగతిః తాదృశనాడీ వాతనాడీ యదాతర్జన్యాం నాడీగతిః
నాడీ పైత్యనాడీత్యేవం నాడీద్వయస్య లక్షణే జ్ఞాతవ్యే ఇత్థం
తావృత్తిత్వే సతి నాడీత్వం వాతనాడ్యా లక్షణమ్. తర్జనీ
సతినాడీత్వం పిత్తనాడ్యాశ్చలక్షణమ్. పరస్పరవ్యావృత్త్యర్థం
నిమేశః తర్జన్యాః ఆదిమత్వం చాంగుష్ఠ మూలం దృష్ట్వా వ
త్తరశ్లోకే॥ మూలేచ వహతే పిత్తమితి॥ మధ్యే మధ్యాః
యదానాడీ భవేత్ సాకఫగతిః, ఇత్థంచ మధ్యమావృ_త్తి
నాడీత్వం కఫనాడ్యా లక్షణమితి వేదితవ్యమ్. ఇయం నా
తేవప్రకారేణ ఆశ్చర్యా ఆశ్చర్యసంజ్ఞికేతి వైద్యసారగ్రరి
నిర్ధార్యా మధ్యమాయాం యా నాడీ తస్యాః కఫసంజ్ఞా
సంజ్ఞాప్యస్తీత్యర్థః, ఆశ్చర్యత్వంచ మధ్యస్థితకఫస్యోపరి వా
దాస్య పరస్పరాభిసరణదశాయాం కఫనాడీ మస్పృత్యైవ
మాణత్వాదన్వర్థసంజ్ఞాచేయం ధన్వ_న్తరికృతౌ ద్రష్టవ్యా ॥

తా॥ మొదటిదియగు అనామికా తర్జనీస్థానములనా
యుండు వాతపిత్తరూపమగు నాడీద్వయముయొక్క మధ్య
కఫస్థానమని యెఱుంగవలయును. అటులా మధ్యమాంగుళీ
నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి కఫనాడి యనియు, ఆశ్చ
యనియు నామధేయద్వయముచే విలసిల్లును. ఆశ్చర్యనాడి
మధ్యమమునందుండు శ్లైష్మనాడికి ఉపరిభాగమునందు పర
సరణ సమయమందున వాత పిత్త ధాతువులను తాను స్ప
యుండుటచే ఆశ్చర్యత్వము.

నాడీత్రయస్థానములు

శ్లో॥ తర్జన్యాం పిత్తనాడీ చ కఫనాడీ చ మధ్యమే ।
అనామికాయాం వాతనాడీ వర్తతే నరజన్మనామ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వశ్లోకేనైవ వాతాదినాడ్యాశ్రయజ్ఞానస్య సాధ్యత్వేపి శిష్యబుద్ధివైశద్యార్థం వివిచ్య వాతాదినాడీస్థానాని జ్ఞాపయతి॥ ర్జన్యామితి॥ సర్వత్ర సప్తమ్యాః ఆశ్రయత్వం తర్జన్యాం పిత్తనాడీ త్తనాడ్యాశ్రయభూతా తర్జనీత్యర్థః, ఏవమేవోత్తరత్రాపి జ్ఞాతవ్యం ధ్యమే మధ్యమాంగుళావిత్యర్థః నరజన్మనాం మనుష్యాణామేవ వం విధా నాడీ నిర్ధార్యా నాతిరిక్తజంతూనామితి భావః ॥

తా॥ ఇపుడు గ్రంథకర్త వాతాదినాడీస్థానముల తెలియఁజేయుచున్నాఁడు. తర్జనీస్థానము నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి పిత్తనాడి యనియు, మధ్యమాంగుళీ నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి ఫనాడి యనియు అనామికను ఆశ్రయించి యుండునట్టి నాడి వాతనాడి యనియు తెలియఁగవలయును.

అన్యచ్చ

శ్లో॥ మూలే చ వహతే పిత్తం మధ్యే చ వహతే కఫః ।
అంతే చ వహతే వాయుర్వైద్యశాస్త్రస్య నిశ్చయమ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వం వాతనాడ్యాః ఆదిమత్వం పిత్తనాడ్యాః అంతిమత్వంచ నాడీప్రసర దృష్ట్యా నిరూపితం. ఇదానీం త్వంగుష్ఠమూల వృష్ట్యా పిత్తగాడ్యాః అదిమత్వం వాతనాడ్యాశ్చరమత్వంచ వ్యవస్థాపయతి॥ మూలేతి॥ వైద్యశాస్త్రస్య వైద్యశాస్త్ర ప్రతిపాద్య ధాతుపరీక్షణస్య లక్షణ జ్ఞాతవ్యమిత్యర్థః ॥

తా॥ వాతనాడి మొదటిదనియు, పిత్తనాడి అంత్యమనియు, నాడీసంచార క్రమముచే నిదివఱకుఁ జెప్పఁబడియె. ఇపుడు అంగుష్ఠమూలమును నాశ్రయించిన మొదటిది పిత్తనాడి యనియు, అంతమునందుండునది వాతనాడి యనియుఁ దెలియఁజేయుచున్నాఁడు. మనుజునికి అంగుష్ఠమూలమునందు పిత్తనాడి యనియు, మధ్యమునందు కఫనాడి యనియు, అంత్యమందు వాతనాడి యుండుననియు వైద్యశాస్త్రజ్ఞుల నిశ్చయ మిట్టిదని యెఱుఁగవలయును.

అన్యచ్చ

శ్లో॥ ఆదౌ వాయుః కఫో మధ్యే అంతే పైత్యంచ వర్తతే।
సర్వనాడీక్రమాదూహ్యం వైద్యశాస్త్రస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ రోగపరీక్షార్థం ధాతునిర్ధారణ దశాయాన్తు అనామికా క్రమేణైవ ప్రేక్షితవ్యమిత్యభిప్రేత్యాహ ఆదావితి॥ సర్వం సుగమః॥

తా॥ వాతనాడి మొదట నుండునవియు, కఫనాడి మధ్యమునం దుండుననియు, పిత్తనాడి అంతమునం దుండుననియు ఇట్లురో పరీక్షాకాలమునందు అనామికాదిక్రమముగా నిరీక్షింపందగును.

వాతాదినాడులయొక్క విశేషస్వాభావికగతులు

శ్లో॥ వర్షాభూశుకకాకలావుకగతం పైత్యం జవం వర్తతే।
మాయూరేభసుహంసకుక్కుటగతిః శ్లేష్మః స్థిరో వర్తతే।
కూర్మవ్యాళజలూ మీనగమనాందోళో మరుద్వర్తతే।
ఇత్యేవం త్రివిధా విశేషచలనా నాడీ బుధైర్గ్రాహ్యతామ్

వ్యా॥ వాతాదినాడీనాం విశేషస్వాభావికగతిమాహ, వర్షాభురితి॥ వర్షాభూర్మండూకః శుకః ప్రసిద్ధః కాకశ్చ లావుకః తిత్తిరి (ఆంధ్రభాషాయాంతీతువ) తేషాం గతం గమనం భావే క్తః తద్గమ సదృశవిశిష్టం అతఏవ జవం వేగవత్ విధేయప్రాధాన్యా న్నపుంస లింగతా "జవో వేగిని వేగే చేతి విశ్వః" ఏవం విధం సత్ పైత్య వర్తతే ప్రసరతి మయూర ఏవ మాయూరః ఇభః గజః హంసః మరాళ కుక్కుటస్తామ్రచూడః తేషాం గతిరివ గతిర్యస్యాస్సా తథావిధ॥ అ ఏవస్థిరః మన్దప్రచారః శ్లేష్మః కఫనాడీ వర్తతే కూర్మః కమఠః వ్యాళ కృష్ణసర్పవిశేషః జలూకః రక్తపాః (ఆంధ్రభాషాయాంజెలగ) బహు వచన నియమస్తు స్థానపక్ష ఏవ నాకారాన్తపక్షే "రక్తపాస్తుజలూ కాయాం స్త్రియాంభూమ్ని జలౌకసః" ఇత్యమరకోశే దర్శనాత్ తతః స్త్రియాః పుంవదిత్యాదినా పుంవద్భావవివక్షాయాం జలౌక ఇ

సమాసే పుంలింగతా మీనః మత్స్యః తేషాం గమనమివ గమనం యస్య తథోక్తః అతఏవ వక్రః డోలాందోళనవత్ కుటిలగతిః మరుద్వాతనాడీ వర్తతే ఇత్యేవం రూపేణ త్రివిధా విశేషచలనా త్రివిధాః ప్రకారాస్తాసాం విశేషైశ్చ తేతి తథోక్తాః ఇతిశబ్దః విశేషపద విశేషణంవా ఏవంవిధా నాడీ బుద్ధైర్ధాతునిర్ధారణ సమర్థైర్గ్రాహ్యా తాం జ్ఞానవిషయీక్రియతా మిత్యర్థః॥

తా॥ పైత్యనాడి కప్ప చిలుక కాకము తిత్తిరిపక్షి వీటిగమన ముతో తుల్యగమనము కలదిగ నుండునుగాన మిగుల వేగముగలదిగ నుండును. కఫనాడి నెమలి గజము హంస కోడి వీటిగమనముతో తుల్యగమనము కలదిగ నుండునని యెఱుంగవలయును. కావున నది స్థిరముగ నుండును. వాతనాడి తాఁబేలు సర్పము జలగ మీనము డోల వీటిగమనముతో తుల్యగమనము కలదిగ నుండునుగాన కుటిల గతిగలదిగ నుండును. ఇట్లు బుద్ధిమంతులు పిత్తాదినాడుల గతివిశేష ములు మూఁడువిధంబులుగ నుండునని యెఱుంగవలయును.

మరణకాలవాతాదినాడీ లక్షణమ్

శ్లో॥ వాతాధికో భవేదంతే మధ్యే శ్లేష్మాధికో భవేత్ ।
వాతాధికో భవే దాదా వంతే పిత్తాధికో భవేత్ ॥

వ్యా॥ వాతనాడ్యాః మనుష్యాణాం ప్రాణప్రయాణసమయే స్వస్థానం విహాయ॥ అన్యస్థానే స్థిత్వా ప్రకుపిత్యేత్యాహ వాత ఇతి। అంతే ప్రాణప్రయాణ సమయే వాతః వాతనాడీ అధికః ప్రకోపితో భవేత్ శ్లేష్మరోగోన్నతికాలే మధ్యే స్వస్థానభూతమధ్యమాంగుళౌ శ్లేష్మః కఫః అధికో భవేత్ ఆదౌ స్వస్థానభూతానామికాయాం వాత వాతనాడీ అధికో భవేత్ అధిక్యంచ మందాద్యతిశయః వాతరోగోన్నతిసమయ ఇతి శేషః అంతే స్వాత్రకాయాభూతతర్జన్యాం పిత్తాధికః పైత్య నాడీ అధికః స్వభావసిద్ధవేగాపేక్షయా ద్విగుణ వేగో భవేత్॥

తా॥ మనుజులకు (ప్రాణోత్క్రాంతి)మరణకాలమునందు వాతనాడి స్వస్థానమును వదలి స్థానాంతరమునందు నిలిచి అతిమాంద్యమును జెందును. కఫనాడి శ్లేష్మరోగాతిశయకాలమున స్వస్థానభూతమధ్యమాంగుళియం దధిక వేగము గలదిగనుండును వాతరోగాతిశయకాలమున వాతనాడి స్వస్థానభూతమైన యనామికయం దధికమాంద్యము గలదిగనుండును పిత్తనాడి పిత్తరోగాతిశయకాలమున స్వాశ్రయభూత తర్జనియందు స్వభావసిద్ధ వేగముకంటె ద్విగుణవేగము గలదిగ నుండును.

రోగనీరోగనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ నాడీత్రయీ వక్రగతిః శాస్త్రేస్మిన్ రోగ ఉచ్యతే ।
నాడీత్రయం సమం స్యాచ్చే దరోగ శ్శాస్త్రనిశ్చయః ॥

వ్యా॥ నాడీత్రయీతి॥ యదా నాడీత్రయీ వక్రగతిః కుటిలగమనం తదా అస్మిన్ శాస్త్రే వైద్యకే రోగ ఇత్యుచ్యతే నాడీత్రయీ సమా అనామికాదిక్రమేణ సమానప్రసారా స్యాచ్చేత్ అరోగః రోగస్యాభావః శాస్త్రనిశ్చయః శాస్త్రే జ్ఞాపితమ్॥

తా॥ వాత శ్లేష్మ పిత్త నాడులు మూడును వక్రగతి గలవిగ నుండిన రోగమనియు, మూడు నాడులును సమగతిగ నుండిన అరోగమనియు తెలియఁగందగును.

అథ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర నాడీవిచారః

శ్లో॥ శ్లేష్మకో బ్రహ్మసంజ్ఞ స్స్యాత్పైత్త్యకో విష్ణుసంజ్ఞకః ।
వాతి ఈశ్వరసంజ్ఞ స్స్యాదితి ధన్వన్తరే ర్మతమ్ ॥

వ్యా॥ నాడీనాం బ్రహ్మాదిసంజ్ఞా మాహ, శ్లేష్మ ఇతి॥ శ్లేష్మకః కఫనాడీ బ్రహ్మసంజ్ఞః బ్రహ్మేతి పరిభాషితస్స్యాత్ ఏవమేవోత్తరత్రాపి ద్రష్టవ్యమ్॥

తా॥ కఫనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞగలదిగను, పిత్తనాడి విష్ణుసంజ్ఞ గలదిగను, వాతనాడి ఈశ్వరసంజ్ఞ గలదిగ నుండును. ఇట్లు ధన్వంతరి కఫ పిత్త వాత నాడులకు బ్రహ్మాది సంజ్ఞలను గల్పించెను.

అథ ద్వంద్వనాడీలక్షణం, ద్వంద్వజ్వరలక్షణాని
నాడీజ్వరలక్షణాన్యుత్తర ప్రోచ్యంతే

వాతపిత్తనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మనాడ్యాం హంసగతా వీశ్వరో వైష్ణవం స్పృశేత్ ।
త్రినాడ్యో వక్రగతయో వాతపిత్తస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ బ్రహ్మనాడ్యామితి॥ బ్రహ్మనాడ్యాం కఫనాడ్యాం హంసగతౌ మందగతౌ సత్యామిత్యర్థః ఈశ్వరః వాతనాడీ వైష్ణవం పైత్త్యనాడీం స్పృశేచ్చ యది త్రినాడ్యః వక్రగతయః భవేచ్చేత్, వాతపిత్తస్యలక్షణమ్ ఇదమేవ తీవ్రగతిశ్చేత్, వాతపిత్తజ్వరస్య లక్షణం సైవ మందా చేత్, అంతర్గతజ్వరస్య లక్షణమితి వేదితవ్యమ్॥

తా॥ బ్రహ్మసంజ్ఞగల కఫనాడి మందగతి గలిగియుండినను, ఈశ్వరసంజ్ఞగల వాతనాడి విష్ణుసంజ్ఞగల పిత్తనాడిని స్పృశించినను, మూడునాడులును వేఱువేఱుగ వక్రగతులు గలదిగ నుండినను వాతపిత్తలక్షణమని ఎఱుంగవలయును, ఈ వాతనాడి తీవ్రగమనము గలదిగ నుండిన, వాతపిత్తజ్వరమనియు, నిదియె మందగమనము గలదిగ నుండిన అంతర్గత జ్వరమనియు తెలియంగవలయును.

పిత్తవాయునాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మనాడ్యాం హంసగతౌ విష్ణురీశ్వరకం స్పృశేత్ ।
త్రినాడ్యో వక్రగతయః పిత్తవాయోశ్చ లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ బ్రహ్మనాడ్యామితి॥ బ్రహ్మనాడ్యాం శ్లేష్మనాడ్యాం హంసగతౌ సత్యాం విష్ణుః పైత్త్యనాడీ ఈశ్వరకం వాతనాడీం స్పృశేచ్చేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్, పిత్తవాయోర్లక్షణం ఇదమేవ

తీవ్రా చేత్ పైత్యవాయుజ్వరస్య మందా చేత్ తదంతర్గతజ్వరస్యాపి లక్షణమితి జ్ఞాతవ్యమ్ ॥

తా॥ కఫనాడికి మందగమనము గలిగియుండినను విష్ణుసంజ్ఞగల పైత్యనాడి రుద్రసంజ్ఞగల వాతనాడిని స్పృశించినను కఫ పిత్త వాత నాడులు మూడును వక్రగమనము గలిగియుండినను పిత్తవాయువని యును ఈపైత్యవాతనాడికి తీవ్రగతి గలిగియుండిన పిత్తవాయుజ్వర మనియు మందగమనము గలిగియుండిన అంతర్గత పైత్యవాతజ్వర మనియు నెఱుంగనగును.

శ్లేష్మపిత్తనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ తమోనాడ్యాం కూర్మగతౌ సాత్త్వికం రాజసః స్పృశేత్ ।
త్రినాడ్యో వక్రగతయః శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ తమోనాడ్యామితి॥ తమోనాడ్యాం ఈశ్వరస్య తమస్స్వరూపత్వాత్ వాతనాడ్యామిత్యర్థః కూర్మగతౌ వక్రగతౌ సత్యాం రాజసః రజోగుణస్వరూపక బ్రహ్మసంజ్ఞక కఫనాడీ సాత్త్వికం శుద్ధసత్త్వరూపవిష్ణుసంజ్ఞక పైత్యనాడీం స్పృశేచ్చేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్ శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణం ఇయమేవ తీవ్రా చేత్ శ్లేష్మపిత్తజ్వరస్య మందా చేత్ తదంతర్గతస్యాపి లక్షణం బోద్ధవ్యమ్ ॥

తా॥ తమస్స్వరూపమగు వాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను రజోగుణస్వరూపమగు కఫనాడి శుద్ధసత్త్వరూపమగు విష్ణుసంజ్ఞగల పైత్యనాడిని స్పృశించినను మూడునాడులును వక్రగతి గలిగియుండినను పిత్తశ్లేష్మమని యెఱుంగందగును. మఱియు నీ పైత్యనాడి వేగముగ నడచుచో శ్లేష్మపిత్తజ్వరమనియు ఇదియు మందముగ నడచుచోని అంతర్గత శ్లేష్మపిత్తజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పిత్తశ్లేష్మ నాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ మృతనాడ్యాం మందగతౌ సర్ధకో జీవకం స్పృశేత్।
త్రినాడ్యో వక్రగతయః పిత్తశ్లేష్మస్య లక్షణమ్॥

వ్యా॥ మృతనాడ్యామితి॥ మృతనాడ్యాం వాతనాడ్యాం మందగతౌ సత్యాం అర్ధకం పైత్యనాడీ జీవకం కఫనాడీం స్పృశేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్ పిత్తశ్లేష్మస్య లక్షణం తత్ర తీవ్రవహం గత్యోః పిత్తశ్లేష్మజ్వరస్య తదంతర్గతస్యాపి లక్షణం జ్ఞాతవ్య ఏవచం వాతశ్లేష్మపిత్తానాం యథాక్రమం మృతజీవార్ధక జీవక సంజ్ఞా అపి నివృత్తావితి ఫలితార్థః అత్ర వాతపైత్యనాడ్యోః పార్శ్వభాగాదిచలనే సతి వ్యాధేః కించిద్దుస్సాధ్యత్వం శ్లేష్మనాడ్యాస్తథా చలనే అముయ స్యాసాధ్యత్వమేవేతి హార్దో భావః॥

తా॥ మృతసంజ్ఞనల వాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను అర్ధకమను సంజ్ఞగల పైత్యనాడి జీవకమను సంజ్ఞగల కఫనాడిని స్పృశించినను వాత పిత్తశ్లేష్మనాడులు వక్రగతి గలిగియుండినను పిత్తశ్లేష్మ మనియు ఈ అర్ధకసంజ్ఞగల పైత్యనాడి వేగముగ నడిచిన పిత్తశ్లేష్మజ్వర మనియు మందగమనము గలదిగనుండిన అంతర్గత పిత్తశ్లేష్మ జ్వరమనియును తెలియఁగందగును. ఇట్లు వాతశ్లేష్మ పిత్తనాడులు క్రమముగ మృతమనియు, అర్ధక మనియు, జీవకమనియు, సంజ్ఞలుగలవిగ నుండును. మఱియు నీమూఁడునాడులలో వాతపైత్యనాడులకు పార్శ్వ చలనము గలిగిన వ్యాధి కొంచెము దుస్సాధ్య మనియు, అట్లు శ్లేష్మనాడికిని తము పార్శ్వచలనము గలిగిన వ్యాధి అసాధ్య మనియు తెలియఁగందగును.

శ్లేష్మవాయులక్షణమ్

శ్లో॥ విష్ణునాడ్యాం మందగతౌ పిత్తకం బ్రహ్మ సంస్పృశేత్।
త్రినాడ్యో వక్రగతయః శ్లేష్మవాయోశ్చ లక్షణమ్॥

వ్యా॥ విష్ణునాడ్యామితి॥ విష్ణునాడ్యాం పైత్యనాడ్యాం మ గతౌ సత్యాం బ్రహ్మా శ్లేష్మనాడీ ఈశ్వరం వాదనాడీం స్పృశేచ్చే త్రినాడ్యః వక్రగతయశ్చేత్ శ్లేష్మవాయోర్లక్షణం శ్లేష్మనాడ వాదనాడీస్పర్శగతి సాధారణా చేత్ శ్లేష్మవాయుః తీవ్రా చేత్ తజ్జ మందా చేత్ తదంతర్గతశ్చేతి తాత్పర్యమ్॥

తా॥ పైత్యనాడికి మందగతి గలిగియుండినను కఫనాడి వ నాడిని స్పృశించినను మూడు నాడులకును వక్రగమనము గలిగిన శ్లేష్మవాయు వనియు ఆశ్లేష్మనాడి తీవ్రముగ నడిచెనేని శ్లే వాయుజ్వర మనియు మందముగ నడిచెనేని అంతర్గత శ్లేష్మవాతజ మనియు తెలియంగందను,

వాతశ్లేష్మ నాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ అర్ధనాడ్యాం మందగతౌ మృతకో జీవకం స్పృశేత్ ।
త్రినాడ్యో వక్రగతయో వాతశ్లేష్మస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ అర్ధనాడ్యామితి॥ అర్ధనాడ్యాం అర్ధకసంజ్ఞక పిత్తనాడ మిత్యర్థః తస్యాంమన్దగతౌ సత్యాం మృతకః వాతనాడీ జీవకం శ్లే నాడీం స్పృశేచ్చేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతశ్చేత్తు వాతశ్లేష్మ లక్షణం గతిశ్చేయం తీవ్రా చేత్ వాతశ్లేష్మజ్వరః మందా చేత్ త ర్గతజ్వర ప్రతిపన్నస్త్వ్యః ।

తా॥ అర్ధకసంజ్ఞగల పిత్తనాడికి మందగతి గలిగియుండిన మృతసంజ్ఞగల వాతనాడి జీవసంజ్ఞగల శ్లేష్మనాడిని స్పృశించిన మూడు నాడులును వక్రముగ నడిచెనేని వాతశ్లేష్మమనియు నీవా నాడి శీఘ్రముగ నడిచెనేని వాతశ్లేష్మజ్వరమనియు మందగతిగలి యుండిన నది అంతర్గత వాతశ్లేష్మజ్వరమనియు తెలియంగవలయును.

వాతనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మావిష్ణో ర్మందగత్యో రుద్రనాడీగతి స్స్ఫుటా।
త్రినాడ్యో వక్రగతయో విజ్ఞేయం వాతనాడికమ్ ॥

వ్యా॥ బ్రహ్మేతి॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వోః శ్లేష్మపైత్తనాడ్యోర్మందగత్యోస్సతోః రుద్రనాడ్యాః వాతనాడ్యాః గతిః స్ఫుటా చేత్ త్రినాడ్యః వక్రగతయశ్చేదు వాతనాడిక. శుద్ధవాతనాడీతి విజ్ఞేయం ఇతి తస్యాస్తీవ్రా చేదు కేవలవాతజ్వరః మందా చేత్ తదంతర్గత శ్చేత్యభిజ్ఞేయమ్॥

తా॥ కఫపిత్తనాడులకు మందగతికలిగియుండగ వాతనాడి యొక్క గమనము స్ఫుటముగనుండి మూడునాడులకు వక్రగమనము కలిగెనేని శుద్ధవాతనాడియని తెలియంగవలయును, ఈ వాత గతి తీవ్రముగనుండిన కేవలవాతజ్వరమనియు మందముగ నుండిన అంతర్గత వాతజ్వరమనియు తెలియంగవలయును.

కఫరోగ నాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ రుద్రవిష్ణ్వో ర్మందగత్యో ర్బ్రహ్మనాడీగతి స్స్ఫుటా।
త్రినాడ్యో వక్రగత్యౌ విజ్ఞేయం శ్లేష్మలక్షణమ్॥

వ్యా॥ రుద్రేతి॥ రుద్రవిష్ణ్వోః వాతపిత్తనాడ్యో ర్మందగత్యో స్సతోః బ్రహ్మనాడీగతిః శ్లేష్మనాడీసంచారః స్ఫుటా చేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్ శ్లేష్మలక్షణమ్॥ శుద్ధశ్లేష్మవ్యాధి స్వరూపమితి జ్ఞేయః॥ ఏతే స్తీవ్రత్వే శుద్ధశ్లేష్మజ్వరః మందత్వే తదంతర్గత శ్చేత్యభిప్రాయః॥

తా॥ వాత పిత్త నాడులకు మందగతికలిగియుండగ కఫనాడీ సంచారము స్ఫుటముగనుండి మూడు నాడులు వక్రముగ నడచెనేని శుద్ధ శ్లేష్మమనియు ఈ కఫనాడీగతి తీవ్రముగనుండిన శ్లేష్మజ్వరమనియు మందముగ నడచిన అంతర్గత శ్లేష్మజ్వరమనియు తెలియందగును.

పిత్తనాడీ లక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మరుద్రౌ మందగతీ విష్ణునాడీగతిస్స్ఫుటా।
త్రినాడ్యో వక్రగతయః పిత్తనాడ్యాస్తు లక్షణమ్॥

వ్యా॥ బ్రహ్మారుద్రావితి॥ బ్రహ్మారుద్రౌమందగతీశ్లేః
మందగతిచేత్ శ్లేష్మనాడీగతిః పైత్యనాడీప్రచారః స
త్రినాడ్యోర్వక్రగతయశ్చేత్ పిత్తనాడ్యాః పిత్తనాడీమూలః
పైత్యరోగస్య స్వరూప మితిరోద్భవ్యం గతిస్తస్యాస్తీక్ష్ణత్వే
జ్వరః మందగతిశ్చేత్ తదంతర్గతశ్చేత్యభిప్రాయః॥

తా॥ శ్లేష్మ వాత నాడులకు మందగమనము కలిగి
పైత్యనాడి ప్రచారము స్ఫుటమయ్యెనేని మూడు నాడులకు
కలిగిన కేవల పైత్యమనియు నీ పైత్యనాడి శీఘ్రముగ
పిత్తజ్వరమనియు మందముగ చరించిన అంతర్గత పిత్తజ్వ
రమెఱుంగందగును.

అథ విషమసంకలిత నాడీవిచారః

శ్లో॥ త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడీగతయస్సమాః ।
త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడీగతయో జవాః ॥

వ్యా॥ త్రినాడ్య ఇతి॥ ఏకస్మిన్ క్షణే త్రినాడ్యః వాత
నాడ్యః వక్రగతయః కుటిలప్రచారాః అపరస్మిన్ క్షణే త్రినా
సమాః వాతశ్లేష్మ పిత్తనాడ్యః సమానప్రచారః అన్య
త్రినాడ్యోవాతశ్లేష్మపిత్తనాడ్యః మందగతయః గత్వామంద
తదుత్తరక్షణే త్రినాడీగతయః జవాశ్చభవేయుశ్చేత్ కోర్థః
గత్యాదిక్రమముల్లంఘించిన పూర్వస్మిన్ క్షణే వక్రగతిః సమ
గతిర్జవగతిర్వాభవతి ఉత్తరక్షణే తృతీయే వక్రాజవగతిరా
చతుర్థక్షణే సమమందా మందసమా వాభవేత్ ఏవంరూపా
త్రయాణాంకలనే విషమసంకలితనాడీ తజ్జ్వరశ్చేతి మంతః

తా॥ వాతశ్లేష్మ పిత్తనాడులు మూడును ఒకక్షణమం
గతి గలవిగను క్షణాంతరమునందు సమగతిగలవిగను మరియొక
నందు మందగతిగలవిగను తదుత్తరక్షణమునందు తీవ్రగతి

లేక యీమూడునాడులు పైని జెప్పంబడిన వక్రగత్యాదులను అతిక్రమించి పూర్వక్షణమునందు వక్రగతి సమగతి మందగతి తీవ్రగతి గలవిగను ఉత్తరక్షణమునందును తృతీయక్షణమునందును వక్రగతి తీవ్రగతి గలవిగను చతుర్థక్షణమునందు సమగతి మందసమములుగ నుండెనేని విషమసంకలితనాడియనియును విషమసంకలితజ్వరమనియును దెలియంగవలయును.

అథ వాతాదినాడీషు ద్వాత్రింశద్దోషప్రాప్తి నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ముహుర్లావగతిః పిత్తే ముహుర్భేకగతి స్తథా ।
ద్వాత్రింశద్దోషా స్సంప్రాప్తా ముహుశ్శుకగతిశ్శివః ॥

వ్యా॥ ముహురితి॥ పిత్తః పైత్యనాడీలావుకగతిః ముహురిత్యత్ర సర్వత్రవీప్సాగ్రాహ్యముహుర్ముహుః తిత్తిరిగతిసదృశగతిశ్చేత్ పిత్తపైత్యనాడీవా ముహుర్ముహుః భేకగతిః మండూకప్లుతిః ముణ్డూకంఠనాడీచలనసదృశగతిర్వా భవేయుశ్చేత్ శివః వాతనాడీవా ముహుర్ముహుశ్శుకగతిశ్చస్యాచ్చేత్ ద్వాత్రింశద్దోషాః జిహ్వాదోషాది చిన్తామణౌ బాహటాది గ్రంథప్రతిపాదితదోషాస్సంప్రాప్తాభవేయురితిభావః ద్వాత్రింశద్దోషలక్షణానితు విస్తరభయాన్నలిఖ్యన్తే ద్వాత్రింశద్దోషశా[illegible]యుక్త్రయోదశసన్నిపాతజ్వరాశ్చోత్పద్యన్తే ఏతత్సర్వం ధాతుసిద్ధపణసముద్రైశ్చికిత్సకైః పరిశోధ్యమ్.

తా॥ పిత్తనాడి మాటిమాటికి తిత్తిరిసదృశగతిగలదిగను లే[illegible] పలుమాఱు కప్పయొక్క కంఠనాడీ చలనముతో తుల్యమగు గమనము గలదిగ నుండినను లేక వాతనాడి మాటిమాటికి చిలుక[illegible] గమనమును బోలు గతి గలిగియుండినను జిహ్వాదోషాదీ ద్వాత్రింశద్దోషములు సంప్రాప్తములగునని యెఱుంగవలయును.

సూతికావాయునాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ ముహుర్మందగతిర్బ్రహ్మా ముహుర్జవగతిశ్శివః ।
ముహుర్జవగతిర్విష్ణుః సూతికావాయులక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ ముహురితి॥ అత్రాపి ముహుః పదేనపీప్సా గ్రాహ్యా బ్ర
శ్లేష్మనాడీ ముహుర్ముహుః మందగతిస్స్యాచ్చేత్ శివః వాతనా
ముహుర్ముహుః జవగతిః వక్రగతిశ్చయది . పిత్తనాడీ ముహుర్ముహుః
తీవ్రగతిర్న్యాసాత్ సూతికావాయోః సూతికానిమిత్తక వా
తుల్పత్తిరితి రసరత్నాకర బాహటగ్రంథాదిషు ద్రష్టవ్యమ్ ॥

తా॥ శ్లేష్మనాడీ మాటిమాటికి మందగతిగలదిగను వాత
మాటిమాటికి శీఘ్రగతిగలదిగను ఇట్లు పిత్తనాడికిసహా శీఘ్రగతికలి
సూతికావాయువనియు సెరుంగవలయు నీసూతికావాతువు
వాయువువలన జనించునని యెఱుంగందగును.

అథ బాహ్యాజ్వరాంతర్గతజ్వర, అస్థిగతజ్వరనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ జవవక్రాస్త్రినాడ్యశ్చ మందవక్రాస్త్రినాడికాః ।
ఏకశ్లేష్మా వక్రగతిర్జ్వరాంతర్గతిరస్థిగః ॥

వ్యా॥ జవేతి॥ త్రినాడ్యః వాతశ్లేష్మపిత్తనాడ్య జవవక్రాః తీ
కుటిలాశ్చేత్ జ్వరః శరీరబాహ్యసన్తాపకృత్ బాహ్యజ్వర ఇత్య
త్రినాడికా మన్దప్రకారేణకుటిలగయశ్చేత్ అంతర్గతిః అంతర్గతజ్వ
ఇత్యర్థః వాతపిత్తనాడ్యోః స్వాభావికగత్యోరేవ శ్లేష్మ ఏక ఏవ మం
ప్రకారేణవక్రగతిశ్చేత్ మధ్యమాంగుళిమధిష్ఠితైవ తామేవేత
తః తాడయేచ్చేత్ అస్థి యావచ్ఛరీరాధారకపృష్ఠభాగావస్థితబృ
చ్ఛల్య విశేషః తద్గచ్ఛతీత్యస్థిగః అస్థిగతజ్వరఇత్యర్థః అంతర్గతిరిత్య
అంతశ్శరీరాన్తః గచ్ఛతీతి సూక్ష్మప్రకారేణాప్నోతీత్యర్థః అంతర్గ
రిత్యాథయత్రాపి అన్వర్థసంజ్ఞా ॥

తా॥ వాతశ్లేష్మపిత్తనాడులుమూఁడును తీవ్రముగను వక్రముగను నడిచెనేని బాహ్యజ్వరమనియు నీమూఁడునాడులును మందముగను వక్రములుగను చరించెనేని అంతర్గతజ్వరమనియు వాతపిత్తనాడులకు స్వాభావికగతి గలిగియుండఁగ శ్లేష్మనాడియొకటి మాత్రము మందముగను నడిచెనేని అస్థిగతజ్వరమనియును దెలియందగును. అస్థిగతజ్వర మనఁగా ఎమ్ముకను ఆశ్రయించినది.

అసాధ్యనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ అనిలో యాతి పిత్తస్యపిత్తో యాతి కఫాలయమ్ ।
కఫస్య కంఠమూలాయా న భవే త్తస్యజీవనమ్ ॥

టీ॥ అనిలేతి॥ అనిలః వాతనాడీ పిత్తస్య పైత్త్యనాడ్యాః స్థానమితి శేషః యాతిగచ్ఛతి యది పైత్త్యనాడీచ కఫాలయం శ్లేష్మస్థానం యాతిప్రాప్నోతియది యస్యపుంసః యా ప్రాప్తి కఫాలయః పిత్తనాడీ కఫస్య శ్లేష్మనాడ్యాః కంఠమూల కంఠమూలావత్ శ్లేష్మణావృత్య తిష్ఠంతీ భవేత్ తస్య జీవనమపి నభవేత్ నష్టాస్యతి ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్క వాతనాడి పైత్త్య నాడిస్థానమున కేగినను పిత్తనాడి కఫనాడీ స్థానమునకుఁ జనినను ఆపిత్తనాడి కఫనాడిని కంఠమూలిక తెలుఁగున వ్యాపించియుండినను ఆ పురుషుఁడు యమమందిరమున కేగునని యెఱుంగందగును.

సన్నిపాతనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ మందంమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులంవా ।
స్థిత్వాస్థిత్వా త్వరితగమనం పంచసూక్ష్మంగదానామ్ ।
ఏవం నాడీత్రివిధగతయో యస్యహస్తే పదే వా ।
దృశ్యన్తేఽమీ జగతి న భవే త్తస్య జీవాభిలాషః ॥

వ్యా॥ మందంమందమితి॥ మందంమందం మందప్రకారం సర్వత్ర ప్రకారే గుణవచనస్యేతి ద్విర్భావం శిథిలశిథిలం నిపాతనిర్దేశవత్ శిథిలప్రకార సంచారం వ్యాకులం వ్యాకులంవా సంశయజనకత్వేన స్థిత్వాస్థిత్వా స్వవేగాభావాత్ అదర్శనీయతయా క్షణంక్షణమపస్థానం త్వరితగమనం ఉత్ప్లుత్యోత్ప్లుత్య ధావదశ్వగతివత్ శీఘ్రగమనం ఏవం రూపా పంచ పంచవస్థాః నాడీనాం సంభవేయుశ్చేత్ గదానాం రోగాణాం అవస్థానమితి శేషం తత్సూక్ష్మం సూక్ష్మతయావిభావ్యమిత్యర్థః ఏవంప్రకారేణ అమీ పూర్వోక్తానాడీ త్రివిధగతయః త్రివిధ నాడీ ప్రచారా ఇత్యర్థః తాః యస్య పుంసః హస్తే పదేవా దృశ్యన్తే తస్య జగతి అస్మిన్ లోకే జీవాభిలాషః నభవేత్॥

తా॥ వాతశ్లేష్మనాడులగతులు మందమందముగను వాయు రహితమగు స్థలమునందున్న పాముకోబుగము తెలుగున శిథిలశిథిలగతి గలిగను వ్యాకులవ్యాకులముగను నిలిచినిలిచియు నెగిరెగిరినడుచు అశ్వగతిచందంబున శీఘ్రగమనము గలిగనుండిన రోగములస్థితిని సూక్ష్మముగ నెఱుంగదగును ఈరీతిగ నేపురుషుని యొక్క హస్తము నందుఁగాని లేక పాదమునందుఁగాని కనుపడునో ఆపురుషునికి జీవాభి లాష లేదని యెఱుంగనలయును,

శుభనాడీ లక్షణమ్

శ్లో॥ సువ్యక్తతా నిర్మలత్వం స్వస్థానస్థితిరేవ చ ॥
అచంచలమమందత్వం సర్వేషాం శుభలక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ సువ్యక్తేతి॥ సువ్యక్తతా సుష్ఠుస్ఫుటత్వేన భాసమానతా నిర్మలత్వం దోషరాహిత్యం స్వస్థానస్థితిః అన్యస్థానమప్రాప్యైవ సర్వాసాం నాడీనాం స్వస్థానేప్రవృత్తిః అచంచలమిత్యత్ర భావప్రధాన నిర్దేశః చాంచల్యాభావః అమందత్వం మాంద్యాతిశయాభావః ఏత

త్సర్వం సర్వేషాం రోగాణాం శుభలక్షణం సాధ్యత్వయాం సకోభవ జ్ఞాపకమ్।

తా॥ నాడులయొక్క గతి స్ఫుటముగను దోషరహితముగను స్థానాంతరమును జెందక యుండుటయును చాంచల్యరాహిత్యముగను మాంద్యరహిత్యముగ నుండిన సర్వరోగంబులుసాధ్యంబులని యెఱుంగ వలయును.

గద్య

ఇది సాతులూరివంశపయఃపారావారరాకాసుధాకరాయమానస్య
శ్రీమద్గోపాలాచార్యసూరేస్తనూజేన శ్రీకృష్ణసూరిణా
విరచితా నాడీనిరూపణాఖ్యాశ్వినీదేవకృత సప్త
వింశతిశ్లోకీ వ్యాఖ్యా సమాప్తాభూత్

ఇట్లు అశ్వినీదేవతలచేఁ జేయఁబడిన నాడీనక్షత్రమాలయను
నీగ్రంథము శ్రీకృష్ణసూరిచేఁ జేయంబడిన నాడీనిరూపణం
బను వ్యాఖ్యానసహితముగ ముగిసెను

శ్రీ రస్తు

అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నాడీనిర్ణయము

—:*:—

నాడ్యుత్పత్తి ప్రకరణము

శ్లో॥ యేన్వై యావద్వికారాః ప్రకృతివికృతయోర్యాశ్చ తేషాంజనిత్రీ
యే దేవాశ్చతురాదేరథసకలమిదం యత్సమాహైర్విసృష్టమ్
యత్సంశ్లోభాత్రిమార్త్రిః ప్రథితమిహాయతః పాలనాదిస్వసిద్ధా
సామాలాఖ్యాజనేభ్యోవితరతుసుసుఖ ముక్తయేసశ్చభూయాత్ ।

వ్యా॥ అద్యం తావన్నాడీకావిజ్ఞా గాదేవ వాతప్రభృతిజనితానా మామయానాం సాధాసాధ్యనభేదకజ్ఞానం ప్రాప్యతే అతఏవ తన్నిరూప్యతి ఇతి ॥

తా॥ వైద్యుండు ప్రథమంబున వాతపిత్తాది వైషమ్యములచే జనించెడివ్యాధుల సాధ్యాసాధ్యంబులను తత్త్వవ్యాధి భేదంబులను నెఱుంగుటకు నాడీజ్ఞానమే మూలకారణముగ నుండును అట్టి నాడీగతి విశేషజ్ఞానము కలిగెనేని రోగస్వరూపంబును దెలిసికొని తగిన చికిత్స జేయదగును కావున ఆనాడుల స్వరూపంబులను దెలియంజేసెదను.

శ్లో॥ కందమధ్యే స్థితా నాడీ సుషుమ్నేతి ప్రకీర్తితా ।
తిష్ఠంతే పరితస్సర్వాశ్చ క్రోశస్మిన్నాడికా స్తతః ॥

తా॥ శరీరమునందలి మూలాధారమధ్యంబున సుషుమ్న యనునొకనాడి యున్నయది మఱియు పదింపంబోయెడి ఇడాపింగళాది నాడులీసుషుమ్నానాడిని చుట్టుకొని యుండును.

శ్లో॥ సార్థత్రికోట్యో నాడ్యో హి స్థూలాసూక్ష్మాశ్చ దేహినామ్ ॥
నాభికన్దనిబద్ధాస్తా స్తిర్యగూర్ధ్వమధఃస్థితాః ।

తా॥ మనుజుల దేహంబున స్థూలసూక్ష్మంబులగు మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల నాడు లున్నయవి. ఆనాడులు మూలాధారంబు నాశ్రయించి కొన్ని యూర్ధ్వభాగంబునను కొన్ని యధోభాగంబునను మఱికొన్ని తిర్యగ్భాగంబునను వ్యాపించియున్న యవి.

శ్లో॥ తిస్రః కోట్యో౽ర్ధకోటీచ యాని రోమాణి మానుషే ।
నాడీముఖాని సర్వాణి, ఘర్మబిందుం క్షరంతి చ ॥

తా॥ మఱియు పైనాడుల నాశ్రయించి మూడుకోట్ల యేబది లక్షల రోమంబు లున్నయవి. ఆరోమంబు లే నాడులకు ముఖంబు లనంబడును, అందుండియే చెమట స్రవించును.

శ్లో॥ నానానాడీప్రసవగం సర్వభూతాంతరాత్మని ।
ఊర్ధ్వమూలమధశ్శాఖం వాయుమార్గేణ సర్వగమ్ ॥

తా॥ మనుజుల దేహమందు పైని జెప్పిన నాడుల కాధారభూతంబై పరబ్రహ్మస్వరూపము గు నొక సూక్ష్మవాయువు గలదు. అది ప్రాణాదివాయువుల ద్వారా దేహమంతటను వ్యాపించుచుండును.

శ్లో॥ ద్విసప్తతిసహస్రాణి నాడ్యస్స్యుర్వాయుగోచరాః ॥
కర్మమార్గేణ సుషిరాస్తిర్యంచ స్సుషిరాత్మికాః ॥

తా॥ ఈపైనాడులలో డెబ్బది రెండువేల నాడులు వాయుసంచార యోగ్యంబులై యుండును. మఱియు, ఆనాడులు వాయుమార్గద్వారా పునరావృత్తి ప్రాపక కర్మరూప ఛిద్ర విశిష్టంబులై తిర్యగ్గతరంధ్రప్రధానభూతంబులుగ నుండును.

శ్లో॥ తర్పయంతి రసైర్దేహం నద్యస్తోయైరివార్ణవమ్ ।
ద్వాసప్తతిసహస్రం తు తాసాం స్థూలాః ప్రకీర్తితాః ॥

తా॥ నదులు నిజజలంబులచే సాగరంబును సమృద్ధి గావించు చందంబున పైనాడులు దేహిసేవించెడి యన్నపానాదుల రసంబులచే

దేహంబును వృద్ధిని జేయుచున్నవి. అంతు వెయ్యిన్ని డెబ్బదినాడులు స్థూలనాడులుగ నున్నయవి.

శ్లో॥ దేహే ధమన్యో ధన్యాస్తాః పంచేంద్రియగుణావహాః ।
నాభికందస్థితాస్తాస్తు నాభౌ చక్రే ప్రవేష్టితాః॥

తా॥ పైనాడులలో శబ్దస్పర్శరూప రసగంధాత్మక పంచేంద్రియ గుణగ్రాహకంబులగు నాడులే మిగుల శ్రేష్ఠంబులుగ నుండును. అట్టియీనాడులును మూలాధారంబు నాశ్రయించి నాభిచక్రంబునం బ్రవేశించి యున్నయవి.

శ్లో॥ తాసాంచ సూక్ష్మసుషిరాణి శతాని సప్త స్వచ్ఛాని యైరస కృదన్నరసం వహాద్భిః। ఆప్యాయతే వపురిదం హిన్వణామ మీషాం సుమ్భన్నదీవద్భిరివ సింధుశతైస్సముద్రమ్॥

తా॥ పైనజెప్పఁబడిన స్థూలనాడుల నాశ్రయించి నిర్మలమైన యేడునూర్ల ప్రధాననాడులు సూక్ష్మఛిద్రములతోఁ గూడియుండును. ఇవి ప్రతిదినము మనుజులు భక్షించెడి యన్నపానాదుల రసమును వహించుచు సముద్రము నానావిధ నదులచే నాప్యాయమును బొందు చందంబున శరీరమును వృద్ధిఁజేయుచున్నవి.

శ్లో॥ ఆపాదతః ప్రభృతి గాత్రమశేషమాసామాము స్తకాదపిచ నాభి పురఃస్థితేన। ఏతన్మృదంగ ఇవ చర్మచయేన బద్ధంకాయం నృణా మిహా సిరాశతసప్తకేన ॥

తా॥ మూలాధారంబు నాశ్రయించి పాదము మొదలు శిరము పర్యంతము వ్యాపించియుండెడి యేడునూర్ల నాడులచే మనుష్య దేహము మృదంగము చర్మముచేఁ గట్టంబడియుండు తెఱంగున బంధింపంబడి యున్నయది.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నాచ చ సరస్వతీ।
వారుణీ చైవ పూషాచ హస్తిజిహ్వా యశస్వినీ ॥

విశ్వోదరీ కుహూశ్చైవ శంఖినీచ పయస్వినీ ।
అలంబుసా చ గాంధారీ ముఖ్యాశ్చైతాశ్చతుర్దశ ॥

తా॥ పైనాడులలో ఇడ పింగళ సుషుమ్న సరస్వతి వారుణి పూష హస్తి జిహ్వా యశస్విని విశ్వోదరి కుహు శంఖిని పయస్వి అలంబుస గాంధారి అను నీపదునాలుగు నాడులు ముఖ్యంబులై యుండును.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నాచ సరస్వతీ ।
గంధారీ హస్తిజిహ్వా చ కుహూః పూషా యశస్వినీ॥
వారణాలంబుసా విశ్వా శంఖినీచ పయస్వినీ ।
ఏతాః ప్రాణవహా నాడ్యో జీవకోశే ప్రతిష్ఠితాః ॥

తా॥ నామాంతరములుగల పై పదునాలుగు నాడులును ప్రవాహినులై జీవకోశంబునం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నయవి.

శ్లో॥ తత్ర ప్రధానా నాడ్యస్తు దశ వాయు ప్రవాహికాః ॥

తా॥ పై పదునాలుగు నాడులలో పది ప్రాణాదివాయువులకు వాహినులై యుండుటవలన నవి మిగుల ప్రధానంబుగ నుండును.

శ్లో॥ ఇడాపింగళయోశ్చైవ సుషుమ్నా చోర్ధ్వగామినీ ।
గాంధారీ హస్తిజిహ్వాచ ప్రసారగమనే స్థితా ॥
అలంబుసాయశస్విన్యౌ దక్షిణాంగే సమన్వితే ।
కుహూశ్చ శంఖినీ చైవ వామాంగే చావలంబితా ॥
ఏతాసు దశనాడీషు నానాకార్యప్రసూతితా ॥

తా॥ ఇడ పింగళ సుషుమ్నయను నీమూఁడు నాడులు మునం దూర్ధ్వగామినులై యుండును గాంధారి హస్తిజిహ్వా నాడులు చేతులు మొదలగునవి చాఁచుటకును ముడుఁచుటకు యుక్తంబులై యుండును అలంబుస యశస్విని యను రెండును దక్షిణాంగంబునను కుహు శంఖిని యను నాడులు వామాంగంబు

వ్యాపించియుండును. అప్పదినాడులలో మధ్యమంబున నుండెడి పూష యను ప్రసూతికానాడి సమస్తకార్యంబులను జేయుచుండును.

శ్లో॥ ఇడాచ వామనాసాయాం దక్షిణే పింగళా మతా ।
సుషుమ్నా బ్రహ్మరంధ్రేచ గాన్ధారీ వామచక్షుషి ॥
దక్షిణే హస్తిజిహ్వాచ పూషా కర్ణేఽథ దక్షిణే ।
వామే యశస్వినీ జ్ఞేయా ముఖే చాలంబుసా మతా ॥
కుహూశ్చ లింగమాలే స్యాచ్ఛంఖినీ శిరసోపరి ।
ఏవం ద్వారం సమాశ్రిత్య తిష్ఠంతి దశనాడికాః ॥

తా॥ వామనాసికయందు ఇడయు, దక్షిణనాసికయందు పింగళయు, బ్రహ్మరంధ్రంబున సుషుమ్నయు, వామనేత్రంబున గాంధారియు, దక్షిణనేత్రంబున హస్తిజిహ్వయు దక్షిణకర్ణంబున పూషయు, వామకర్ణంబున యశస్వినియు, జిహ్వాయం దలంబుసయు, శిశ్నంబున కుహువు, శిరంబున శంఖినియు వ్యాపించియుండును.

పదినాడులను ఆశ్రయించి యుండెడి పదివాయువులు

శ్లో॥ ప్రాణోఽపానస్సమానశ్చ ఉదానో వ్యాన ఏవచ ।
నాగః కూర్మోఽథ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః ॥
ఏతే నాడీషు సర్వాసు చరంతి దశవాయవః ।
ఏతేషు వాయవః పంచ ముఖ్యాః ప్రాణాదయః స్మృతాః॥
తేషు ముఖ్యతమా వేతౌ ప్రాణాపానౌ నరోత్తమే ।
ప్రాణ ఏవైతయోర్ముఖ్యస్సర్వప్రాణభృతాం సదా ॥

తా॥ ప్రాణము, అపానము, సమానము, ఉదానము, వ్యానము, నాగము, కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయము అను నీపది వాయువులు సర్వనాడులయందును సంచరించుచుండును అయిన నిప్పదివాయువులలో ప్రాణాదిపంచవాయువులు ముఖ్యంబులుగను,

అందు ప్రాణాపానంబులు మిగుల ముఖ్యంబుగను వానిలో ప్రాణ మత్యంతముఖ్యంబుగను నుండును.

శ్లో॥ శబ్దగ్రహః శ్రుతౌ నాడీ రూపగ్రహశ్చ లోచనే।
గంధగ్రహః నాసికాయాం రసనాయాం రసావహః॥
ఏవం త్వచు స్పర్శవహః శబ్దకృద్ధృదయాస్యకే।
మనోబుద్ధ్యాదికం సర్వం హృదయేషు ప్రతిష్ఠితమ్॥
పురీతత్యాం మనఃస్థిత్యా నిద్రా సమభిజాయతే॥

తా॥ కర్ణంబులయందు వ్యాపించియుండు నాడులు శబ్దగ్రాహకంబులుగను, నయనంబులయం దుండునవి రూపగ్రాహకంబుగను, నాసికయం దుండునవి గంధగ్రాహకములుగను, జిహ్వయం దుండునది రసగ్రాహకముగను, చర్మమునం దుండునది స్పర్శగ్రాహకముగను, హృదయము ముఖము వీటియం దుండునవి శబ్దోచ్చారణమునకును నుపయుక్తముగ నుండును. మనస్సు బుద్ధి ఇవి హృదయంబున ప్రతిష్ఠింపంబడి యుండును. పురీతతియను నాడియందు మనస్సు లీనంబయ్యె నేని అప్పుడు నరునికి నిదురపట్టును.

వాక్యం॥ అన్యాసాం నామాన్యపి శారదాయామ్॥

తా॥ పైని జెప్పఁబడిన పదునాలుగు నాడీనామములును గాక యితర నాడుల నామంబులు "శారద" యను గ్రంథమునందుఁ జెప్పంబడియున్నవి.

శ్లో॥ గాంధారీ హస్తిజిహ్వాఖ్యా సపూషాలంబుసా మతా।
యశస్వినీ శంఖినీ చ కుహూస్స్యుస్సప్తనాడయః॥
వాక్యం॥ తాసాం స్థితిస్వరూపం యోగార్ణవే॥

తా॥ గాంధారి హస్తిజిహ్వ పూష అలంబుస యశస్విని శంఖిని కుహువు అను నామంబులుగల యేడునాడుల స్వరూపంబును స్థితియు యోగార్ణవమను గ్రంథంబునఁ జెప్పంబడి యున్నది.

శ్లో॥ ఇడాపృష్ఠే తు గాంధారీ మయూరగళసన్నిభా ।
సవ్యపాదాదినేత్రాంతా గాన్ధారీ పరికీర్తితా ॥

తా॥ గాంధారియను నాడి మయూరకంఠవర్ణము గలదియై ఇడ యను నాడికి పృష్ఠము నాశ్రయించి సవ్యపాదము మొదలు నేత్రాంత మువఱకు వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ హస్తిజిహ్వోత్పలప్రఖ్యా నాడీ తస్యాః పురః స్థితా ।
సవ్యభాగస్య మూర్ధాది పాదాంగుష్ఠాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ హస్తిజిహ్వయను నాడి నల్లకలువ వర్ణము గలదియై ఇడ యను నాడికి ముందుభాగము నాశ్రయించి సవ్యభాగమున శిరస్సు మొదలు పాదాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ పూషా తు పింగళాపృష్ఠే నీలజీమూతసన్నిభా ।
యామ్యభాగస్య నేత్రాంతా యావత్పాదతలం గతా ॥

తా॥ పూషయను నాడి నల్లని మేఘచ్ఛాయగలదియై పింగళ యను నాడికి పృష్ఠభాగమునుండి దక్షిణభాగమున పాదాంగుష్ఠము మొదలుకొని నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ అలంబుసా రక్తవర్ణా నాడీ తస్యాః పురః స్థితా ।
పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య నేత్రాంతం దక్షిణే శ్రితా ॥

తా॥ అలంబుసయను నాడి రక్తవర్ణము గలదియై పింగళ యను నాడికి ముందుభాగము నాశ్రయించుకొని కుడిపాదాంగుష్ఠము మొదలు నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ యశస్వినీ శంఖవర్ణా పింగళా పూర్వదేశగా ।
పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య దక్షమూర్ధాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ యశస్విని యను నాడి శంఖవర్ణము గలదియై పింగళయను నాడికి పూర్వభాగము నాశ్రయించుకొని దక్షిణభాగమునందు పాదాంగుష్ఠాంతము మొదలు శిరంబువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ గాంధార్యాశ్చ సరస్వత్యా మధ్యస్థా శంఖినీ మతా।
సువర్ణవర్ణా పాదాదికర్ణాంతా సవ్యభాగకే॥

తా॥ శంఖిని యనునాడి స్వర్ణవర్ణము గలదియై గాంధారి సరస్వతి యను నాడులకు మధ్యము నాశ్రయించి సవ్యపాదము మొదలు కర్ణాంతముపఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ కుహూః ప్రోక్తా శ్వేతవర్ణా వారుణీపూషమధ్యగా।
పాదాంగుష్ఠాదిమూర్ధాంతా యామ్యభాగే కుహూర్మతా॥

తా॥ కుహు అనునాడి శ్వేతవర్ణము గలదియై వారుణి పూష యను నాడుల మధ్యము నాశ్రయించుకొని యామ్యపాదాంగుష్ఠము మొదలు శిరస్సువఱకును వ్యాపించియుండును.

వాక్యం॥ రావణా సరస్వతీ విశ్వోదరీ శంఖినీ ఏతా అపి ప్రధానత్వే నోక్తాః ఉక్తంచ॥

తా॥ రావణ సరస్వతి విశోదరి శంఖిని యనునాడులును ప్రధానంబులుగఁ జెప్పఁబడియున్నవి.

శ్లో॥ మూలత్రిమార్గే సుషుమ్నా సా బ్రహ్మరంధ్రేతి కీర్తితా।
అవ్యక్తా సాచ విజ్ఞేయా సుషుమ్నా వైష్ణవీ స్థితా॥

తా॥ సుషుమ్న యనునాడి మూలత్రిమార్గమునం దుండుటచే బ్రహ్మరంధ్రంబని చెప్పంబడును. ఆన్నాడి విష్ణుదేవతాకమై అదివ్యక్తముగ నుండును.

శ్లో॥ తాసాం తిస్రః ప్రధానాస్తు తిసృష్వేకోత్తమా మతా।
ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నా చ తృతీయకా॥

తా॥ పైనిజెప్పంబడిన పదినాడులలో ఇడ పింగళ సుషుమ్న యను మూఁడు నాడులును ప్రధానంబులుగ నున్నయవి. వాటిలో సుషుమ్న యనునాడి ఉత్తమోత్తమముగ నుండును.

శ్లో॥ తత్రైకా వామతో యాతి ద్వితీయా దక్షిణే తథా ।
మధ్యే వాయుపథం విద్యాత్త్రిభిస్తుల్యం గతాగతమ్ ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి యెడమపార్శ్వమునందును పింగళయను నాడి కుడిపార్శ్వమునందును సుషుమ్న యనునాడి యీనాడులకు మధ్యంబునను నుండుటయేగాక యీమూడు నాడులయందును తుల్యముగ సంచరించెడి వాయుమార్గము గలిగియుండును.

ఇడాపింగళానాడీస్వరూపము

శ్లో॥ ఇడా చ శంఖచంద్రాభా తస్యా వామే వ్యవస్థితిః ।
పింగళాసితరక్తాభా దక్షిణం పార్శ్వమాశ్రితా ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి శంఖమువలెను చంద్రునివలెను ప్రకాశించుచు సుషుమ్న యనునాడికి వామభాగమునందుండును పింగళయను నాడి నలుపు ఎఱుపుగల మిశ్రవర్ణము గలదియై ప్రకాశించుచు సుషుమ్నానాడికి దక్షిణభాగము నాశ్రయించి యుండును.

శ్లో॥ చంద్రసూర్యాగ్నయశ్చైవ త్రయస్త్రిష్వవస్థితాః ।
తథా రజస్తమస్సత్త్వం రాత్ర్యహఃకాల ఏవ చ ॥

తా॥ ఇడియనునాడి చంద్రదేవతాకమై రజోగుణప్రధానమై యుండుటయేకాక రాత్రిరూపఖండకాలయుక్తముగ నుండును పింగళయనునాడి సూర్యదేవతాకమై తమోగుణప్రధానమై యుండుటగాక అహఃకాలస్వరూపఖండకాలయుక్తముగ నుండును సుషుమ్న యనునాడీ వాయుదేవతాకమై సత్త్వగుణప్రధానమయి యుండుటయేకాక అఖండకాలయుక్తమయి యుండును.

శ్లో॥ ఇడా సోమమయీ ప్రోక్తా పింగళా వహ్నిరూపిణీ ।
వాయ్వాగ్నేయీ సుషుమ్నా చ బ్రహ్మద్వారపథానుగా ॥

తా॥ సోమరూపమగు ఇడయను నాడియు తేజోరూపమగు పింగళయను నాడియు వాయ్వగ్నిరూపమగు సుషుమ్నయనునాడియు బ్రహ్మద్వారము నాశ్రయించుకొని యుండును.

శ్లో॥ పద్మకోశప్రతీకాశం సుషిరైశ్చ విభూషితమ్ ।
హృదయం తద్విజానీయాద్విశ్వస్యాయతనం హి తత్ ॥

తా॥ తామర మొగ్గవలె అగ్రమునందు రంధ్రములు గలిగి అధోముఖంబయి నాభికూర్ధ్వంబుగ నుండెడి హృత్పుండరీకము బ్రహ్మమునకు నివాసస్థానంబుగ నున్నది.

శ్లో॥ దక్షిణా పింగళా నాడీ వహ్నిమండలగోచరా ।
దేవయానమితి జ్ఞేయా పుణ్యకర్మానుసారిణీ ॥

తా॥ యజ్ఞాదిపుణ్యకర్మలు చేసినవారిని పింగళ యనునాడి మూలాధారమునుండి వెడలి హృత్పుండరీక దక్షిణభాగముగ శిరంబున నుండెడి సహస్రారమను చక్రము నాధారపఱచుకొని వహ్ని మండలము వఱకు వ్యాపించి అర్చిరాది మార్గముగ దేవలోకమును జెందునట్లు చేయును.

శ్లో॥ ఇడా చ వామనిశ్వాసా సోమమండల గోచరా ।
పితృయాణమితి జ్ఞేయా వామమాశ్రిత్య తిష్ఠతి ॥

తా॥ పితృలోకప్రాప్తి హేతుభూత మగు సత్కర్మములు చేసినవారిని ఇడయను నాడి మూలాధారమునుండి వెడలి హృత్పుండరీక వామభాగముగ శిరంబుననుండెడి సహస్రారచక్రము నాధారపఱచుకొని చంద్రమండలమువఱకును వ్యాపించి ధూమాదిమార్గముగ పితృలోకమును జెందునట్లుచేయును. ఈ ఇడ పింగళయను నాడులే ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసముల కాధారభూతంబులై యున్నయవి.

శ్లో॥ గుదస్య పృష్ఠభాగేఽస్మిన్ వీణాదండస్య దేహభృత్ ।
దీర్ఘాస్థిమూర్ధపర్యంతం బ్రహ్మదణ్డేతి కథ్యతే ॥

తా॥ గుదస్థానము మొదలు శిరస్సువఱకు వ్యాపించి వీణాదండాకారంబుగనుండెడి యస్థి బ్రహ్మలోకప్రాప్తికి హేతుభూతమగు సుషుమ్నానాడి కాధారమగుటచే బ్రహ్మదండ మనంబడును.

శ్లో॥ తస్యాంతే సుషిరం సూక్ష్మం బ్రహ్మనాడీతి సూరిభిః ।
ఇడాపింగళయోర్మధ్యే సుషుమ్నా సూక్ష్మరూపిణీ ॥

తా॥ బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిక హేతుభూతమగు దహరాద్యుపాసన చేసినవారికి సూక్ష్మరూపమగు సుషుమ్నానాడి మూలాధారమునుండి ఇడ పింగళల మధ్యమునుండి వెడలి సూక్ష్మరూపమై వీణాదండాకారంబుగ నుండెడి వీఁపు ఎముక ద్వారమునందుఁ జొచ్చి సహస్రారచక్రమను బ్రహ్మరంధ్రము మూలముగ సూర్యమండలము వఱకు వ్యాపించి బ్రహ్మలోకమును గలుగఁజేయును.

శ్లో॥ సర్వం ప్రతిష్ఠితం యస్మిన్ సర్వగం సర్వతోముఖమ్ ।
తస్యా మధ్యగతాస్సూర్యసోమాగ్నిపరమేశ్వరాః ॥
భూతా లోకా దిశః క్షేత్రం సముద్రాః పర్వతాశ్శిలాః ।
ద్వీపాశ్చ నిమ్నగా వేదాశ్శాస్త్రవిద్యాకలాక్షరాః ॥
స్వరమంత్రపురాణాని గుణాశ్చైతాని సర్వగః ।
బీజజీవాత్మక స్తేషాం క్షేత్రజ్ఞాః ప్రాణవాయవః ॥
సుషుమ్నాంతర్గతం విశ్వం తస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

తా॥ సర్వప్రపంచాత్మక పరంజ్యోతిః స్వరూపియగు బ్రహ్మము సుషుమ్నానాడియందే నివసించుచుండును. మఱియు నీనాడి నానా మార్గములు గలిగి బహుముఖంబులతో వ్యాపించును. ఈ నాడియే శుద్ధబ్రహ్మమునకు రూపాంతరములుగనుండెడి సూర్యచంద్రాగ్ని పరమేశ్వరులకును, పృథివ్యాది పంచభూతంబులకును, చతుర్దశ భువనంబులకును, ప్రాగాదిదశదిక్కులకును, కాశ్యాదిధర్మక్షేత్రములకును, లవణాది సప్తసముద్రములకును, మేర్వాదిపర్వతములకును, రత్నాది శిలలకును, సప్తద్వీపములకును, గంగాది నదులకును, వేదములకును, మీమాంసాది సకలశాస్త్రములకును, చతుష్షష్టివిద్యలకును, బ్రాహ్మణాది జాతులకును, అకారాదివర్ణంబులకును, ఉదాత్తాది సర్వములకును,

ర్త్తకోటి మహామంత్రములకును బ్రహ్మాదిపురాణములకును సత్త్వ రజస్తమోగుణములకును మహదాదిచతుర్వింశతి తత్త్వములకును జీవునికిని క్షేత్రజ్ఞునికి ప్రాణాదిపంచవాయువులకును నాగాద్యుప వాయువులకును సమస్త ప్రపంచమునకును ఆధారంబుగ నున్నయది.

నాడ్యుత్పత్తి ప్రకరణము - ముగిసెను

అష్ట ధాతువుల స్థాననిర్ణయము

—! * :—

శ్లో॥ (ఆయుర్వేదే) అథాన్యత్సం ప్రవక్ష్యామి సంక్షిప్తం సూక్త
ముత్తమమ్ । ఆయుర్వేదోపదేశేఽస్మిన్నష్టధా తు నిగద్య
తే॥ నాడ్యోఽష్టౌ పాణిపాత్కంఠనాసోపాంతం సమాశ్రి
తాః । కరయోః పాదయోర్ఘ్రాణమూలయోః కంఠమూ
లయోః ॥

తా॥ ఆయుర్వేదమునందు సంక్షేపముగ వచియింపఁబడిన అష్ట ధాతు స్థానంబుల విశదముగ వక్కాణించెద అవి యెవ్వి యనిన హస్తద్వయమునందుండు నాడులు 2 పాదద్వయమునందుండు నాడులు 2 కంఠమున కుభయపార్శ్వములయందుండు నాడులు 2 నాసిక కిరు పక్కలయందుండు నాడులు 2 ఇట్లు పైని జెప్పఁబడిన స్థానంబులం దుండునాడు లెనిమిదివిధంబు లని యెఱుంగవలయును.

నాడీస్థానములు

శ్లో॥ పాదయోర్గుల్ఫదేశాస్థానం గుల్ఫస్యాంగుళిత్రయమ్ ।
హస్తయోస్తు ప్రకోష్ఠాస్తే మణిబన్ధేఽఙ్గుళిత్రయమ్ ॥
కంఠమూలేఽఙ్గుళిద్వంద్వం నాసామూలేఽఙ్గుళాధికమ్ ।
స్థానాన్యేతాని నాడీనాం తేషు ప్రాణో వ్యవస్థితః ॥

తా॥ పాదగతనాడులు గుల్ఫప్రదేశము అనఁగా చీమండల క్రిందుగ మూఁడు అంగుళముల పరిమిత స్థానమునందును హస్తగ నాడులు ప్రకోష్ఠాంతరమునందలి మణికట్టునకు క్రిందుగ మూఁడు అంగుళములప్రదేశమునందును నాసామూలమునందాళయుండియు నాడులు ఏకాంగుళ పరిమితస్థానమందును కంఠమూలమునందుండు నాడులు రెండు అంగుళముల నిడుపుగల స్థానమునందు నుండుసుగా నిట్లు నాడీస్థానంబుల నెఱుఁగవలయును ఈ యెనిమిది స్థానంబున ప్రాణనాడులు ఆశ్రయించి యుండును

సిరాదిస్వరూపము

శ్లో॥ పత్రరేఖానిభా భిన్నా స్సూక్ష్మా వపుస్సిరాశ్రితాః ।
మృణాళనాళకారూపాస్స్రోతాంసి సర్వదేహగాః ।

తా॥ సన్నసరములు ఆకులయందలి రేఖలచందంబున మిగుల సూక్ష్మములగుచు శరీర మంతయు వ్యాపించియుండును పోలుసరములు తామరనాళముల తెఱంగున శరీరంబంతయు వ్యాపించి యుండును

నాడీ నిదానము

శ్లో॥ నాడీ మంగుష్ఠమూలాధస్స్పృశే ద్దక్షిణగే కరే ।
జ్ఞానార్థం రోగిణో వైద్యో నిజదక్షిణపాణినా ॥

తా॥ వైద్యుఁడు రోగిసంబంధమగు దక్షిణ హస్తము యొక్క అంగుష్ఠమూలమును అనఁగా కూర్పరప్రదేశమునకు వెనుక నుండు అంగుళస్థానమును తనకుడిచేతితో నిదానమును చూడవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ సవ్యేన రోగధృతి కూర్పరభాగమధ్యం పీడ్యాథ దక్షిణకరాంగుళికాత్రయేణ । అంగుష్ఠమూలమధి పశ్చిమభాగమధ్యే
నాడీం ప్రభంజనగతిం సతతం పరీక్షేత్ ॥

తా॥ వైద్యుఁడు రోగియొక్క దక్షిణహస్తమును మోచేయి మొదలుకొని తన వామహస్తముచేఁ జక్కగ పిసికి ఆహస్తముయొక్క అంగుష్ఠ మూలమునందలి లోభాగ మధ్యమును తన దక్షిణాంగుళి త్రయముచే సనాళగతిని బరీక్షించి రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ ఈషద్వినామితకరం వితతాంగుళీకం।
బాహుం ప్రసార్య రహితం పరిపీడనేన॥

తా॥ హస్తనిదానమును తెలుసుకొనునపుడు రోగియొక్క హస్తమును పిసికి మెటికెలు విఱిచి చేయిచాఁపించి అంగుళముల పట్టువదలించి నిదానము నెఱింగి రోగము తెలిసికొనవలయును.

వైద్యునికర్తవ్యము,

శ్లో॥ స్థిరచిత్తః ప్రశాన్తాత్మా మనసా చ విశారదః।
స్పృశేదంగుళిభిర్నాడీం జానీయాద్దక్షిణే కరే॥

తా॥ నేర్పరియగు వైద్యుఁడు నాడిని చూచునపుడు స్వస్థచిత్తుఁడై ఆత్మను మనస్సును శాన్తపఱచికొని రోగియొక్క దక్షిణహస్తమును తన మూఁడువేళ్ళతో పట్టిదోషమును తెలిసికొనవలయును

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ ప్రాతః కృతసమాచారః కృతాచారపరిగ్రహమ్।
సుఖాసీనస్సుఖాసీనం పరీక్షార్థముపాచరేత్॥

తా॥ వైద్యుఁడు ప్రాతఃకాలమునందు స్నానసంధ్యావందనాది కృత్యములు నొనర్చుకొని పరిశుద్ధుఁడై సుఖాసీనుఁడగు రోగికడకేఁగి తానును సుఖముగఁ గూర్చుచున్నవాఁడై రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

నాడీపరీక్షా కాలము

శ్లో॥ ఈషద్వినమ్రకృతకూర్పరవామభాగహస్తే ప్రసారితపదం
గులిసంధికే చ । అంగుష్ఠమూలపరిపశ్చిమభాగమధ్యే నాడీం
ప్రభాతసమయే ప్రథమం పరీక్షేత్ ॥

తా॥ వైద్యుండుదయకాలమునందు రోగియొక్క చాచినట్టి హస్తమందుండు మణికట్టునకు వెనుకవట్టున నుండినట్టి నాడినిపరీక్షించవలయును.

స్త్రీపురుషనాడీలక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీణాం నాభ్యూర్ధ్వముఖః కూర్మః పుంసాం పునరధోముఖః ।
అతః కూర్మస్యతిక్రాంతాత్సర్వత్రైవ వ్యతిక్రమః ।
లక్ష్యతే దక్షిణే పుంసాం యాచ నాడీవిచక్షణైః ।
కూర్మభేదేన వామానాం వామే చైవావలోక్యతే ॥

తా॥ స్త్రీలకు నాభికూర్మము ఊర్ధ్వముఖంబుగను పురుషులకు అధోముఖంబుగ నుండుటచే స్త్రీపురుషులకు నాడులు వ్యత్యాసముగ నుండునుగాన స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడిహస్తమునందును నాడి పరీక్షింపవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ కరమూలే పాదమూలే నాడీ వహతి దృశ్యతామ్ ।
నారీణాం వామభాగే చ పుంసాం దక్షే తు శోధయేత్ ॥

తా॥ హస్తమూలమునందును పాదమూలమునందును నాడి సంచరించుచుండును గాన స్త్రీలకు వామహస్తమునందును పురుషులకు దక్షిణహస్తమునందును పరీక్షింపవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ ప్రాయస్స్ఫుటా భవతి వామకరే వధూనాం పుంసాం చ
దక్షిణకరే తదియం పరీక్షా ॥

తా॥ స్త్రీలకు వామహస్తమునందును, పురుషులకు దక్షిణ హస్తమునందును నాడి స్పష్టముగ నుండును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ వామభాగే స్త్రియా ద్యోజ్యా నాడీ పుంసస్తు దక్షిణే ।
ఇతి ప్రోక్తం మయా దేవి సర్వదేహేషు దేహినామ్॥

తా॥ స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడి హస్తమునందును నాడిని పరీక్షింపవలయు నని పార్వతితో పరమేశ్వరుండు వచించెను.

కేవల స్త్రీనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీణాం భిషగ్వామహస్తే వామపాదే చ యత్నతః।
శాస్త్రేణ సంప్రదాయేన తథా స్వానుభవేన వై ।
పరీక్షే ద్రత్నవచ్చాసా వభ్యాసాదేవ జాయతే॥

తా॥ వైద్యుఁడు స్త్రీలయొక్క యెడమహస్తము నందును, ఎడమ పాదమునందును శాస్త్ర సంప్రదాయ స్వానుభవములచే పరీక్షింపవలయును, రత్నపరీక్షాజ్ఞానము అభ్యాసమువలనఁ గలిగినట్లు నాడీపరిజ్ఞానముకూడ అభ్యాసమువలననే కలుగును.

నాడీపరీక్షా క్రమము

శ్లో॥ వారత్రయం పరీక్షేత ధృత్వా ధృత్వా విముంచయేత్ ।
విమృశ్య బహుధా బుద్ధ్యా రోగవ్యక్తిం వినిర్దిశేత్ ॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని పలుమారులు పట్టి విడుచుచు బుద్ధిచే బాగుగ మూఁడుమార్లు పరీక్షించి రోగ మిట్టిదని నిర్దేశింపవలయును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ అంగుళిత్రితయైః స్పష్టాః క్రమాద్దోషత్రయోద్భవాః ।
మందాం మధ్యగతాం తీక్ష్ణాం త్రిభిర్దోషైస్తు లక్షయేత్ ॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుడు తనయొక్క మూడుంవ్రేళ్ళచే స్పృశించి వాతము పిత్తము కఫము వీటియొక్క గతులను క్రమముగ మంద మధ్యమధ్యమతీక్ష్ణములుగ తెలిసికొనవలయును వాతపిత్త కఫములే త్రిదోషములు వీటిని వైద్యుడు సూక్ష్మదృష్టిచే నెఱుంగవలయును.

పాదగతనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ జీవితం లాఘువం స్వాస్థ్యం జ్వరస్య చ విమోచనమ్ ।
యస్తు స్థానాన్న ముచ్యేత పాదనాడీ నిదర్శయేత్ ॥

తా॥ ఆయువు శరీరలఘుత్వము శరీరస్వస్థత జ్వరవిమోచనము వీటి నెఱుంగుటకై పాదమునం దుండునాడిని పరీక్షింపవలయును.

హస్తగత నాడీలక్షణము

శ్లో॥ తిర్యగ్గ్వప్రమాణేన జహాతిచ నిజం పదమ్ ।
ఘాటికేం జీవనిర్యాణం హస్తనాడీ గతేచ యా ॥

తా॥ ఏమనుజునినాడి హస్తమందుఁగాని లేక కంఠమందుగాని తిర్యగ్గ్వప్రమాణమయినను స్వస్థానమును నదలెనేని ఆమనుజుఁడు శరీరమును త్యజించునని యెఱుంగవలయును.

హస్తనాడీ పరీక్ష

శ్లో॥ అజీర్ణం చామదోషం చ జ్వరస్యాగమనం క్షుధామ్ ।
వాతపిత్తకఫాన్ దుష్టాన్ హస్తనాడీ నిదర్శయేత్ ॥

తా॥ అజీర్ణము ఆమదోషము జ్వరాగమనము ఆఁకలి దుష్టవాతము పిత్తము శ్లేష్మము అను వీనిని హస్తనాడివలన తెలిసికొనవలయును.

కంఠనాడీ పరీక్ష

శ్లో॥ ఆగంతుకజ్వరం తృష్ణా మాయాసం మైథునం క్లమమ్ ।
భయం శోకంచ కోపంచ కంఠనాడీ నిదర్శయేత్ ॥

తా॥ ఆగంతుకజ్వరము దప్పి ఆయాసము మైథునము బడ భయము శోకము కోపము అనునివి కంఠమునందుండు నాడి చే తెలియంగవలయును.

నా సా నా డీ ప రీ క్ష

॥ మరణం జీవితం కామం నేత్రరోగం శిరోవ్యథామ్ ।
శ్రావణాన్ ముఖజాన్ రోగాన్ నాసానాడీ నిదర్శయేత్ ॥

తా॥ నాసికయందలి నాడివలన మరణము జీవితము కామము రోగము శ్రవణరోగము తలనొప్పి ముఖరోగము వీటిని తెలియంగ యును.

కాలభేదముచే నాడీసంచార క్రమము

॥ ప్రాతః శ్లేష్మయుతా నాడీ మధ్యాహ్నే చాపి పిత్తకీ ।
అపరాహ్ణే వాతకీవ పునః పిత్త నిశార్ధకే ॥

తా॥ ప్రాతఃకాలమునందు నాడి శ్లేష్మయుక్తముగను మధ్యాహ్న కాలమునందు పిత్తయుక్తంబుగను అపరాహ్ణంబున వాతయుక్త ను అర్ధరాత్రమందు మరల పిత్తయుక్తంబుగను నడుచుచుండును

అజ్ఞాత్య నాడీలక్షణము

॥ సద్యస్స్నాతస్య భుక్తస్య తథా స్నేహావగాహినః ।
క్షుత్తృడార్తస్య సుప్తస్య నాడీ సమ్యఙ్న బుధ్యతే ॥

తా॥ స్నానము చేసినవానికి భోజనము చేసినవానికి చమురు కొని వానికి ఆకలి దప్పి ఇవి గలవానికి నిదురబోవువానికి నాడి ముగ గనుపడదు.

గ్రంథాన్తరే

॥ తైలాభ్యంగే చ సుప్తే చ తథా చ భోజనాన్తరే ।
తథా న జ్ఞాయతే నాడీ యథా దుర్గతరా నదీ ॥

తా॥ త్రైలోక్యంగ మొనర్చుకొనినవానికిని నిద్రించి మేలు కొనిన వానికిని భోజనము చేసినవానికిని నాడి అతిగంభీరముగు నది చందంబున దెలియంబడదు.

ధమనీనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలభాగే యా ధమనీ జీవసాక్షిణీ ।
తచ్చేష్టయా సుఖం దుఃఖం జ్ఞేయం కాయస్య పణ్డితైః ॥

తా॥ మనుష్యులయొక్క అంగుష్ఠమూలమునందు, అనగా మణికట్టునకు దిగువ మూడంగుళముల ప్రదేశమునందు జీవసాక్షి యని పేర్కొనంబడు ధమని యను నాడి గలదు. దానియొక్క నడకచే శరీరమునందుంగల సుఖదుఃఖములను నాడీజ్ఞానులు దెలిసికొనియెదరు.

జీవసాక్షి నాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠస్య తు మూలే యా సా నాడీ జీవసాక్షిణీ ।
తస్యా గతివశాద్విద్యాత్సుఖం దుఃఖఞ్చ రోగిణామ్ ॥

తా॥ అంగుష్ఠమూలమునం దుండునట్టి నాడి జీవసాక్షిణియని పేర్కొనంబడును. దాని గమనాతిశయముచే రోగియొక్క సుఖదుఃఖంబులం దెలిసికొనవలయును.

నాడీపర్యాయశబ్దములు

శ్లో॥ స్నాయుర్నాడీ వసా హింస్రా ధమనీ ధామనీ ధరా ।
తంతుకీ జీవితజ్ఞా చ సిరా పర్యాయవాచకాః ॥

తా॥ స్నాయువు వస హింస్ర ధమని ధామని ధర తంతుకి జీవితజ్ఞ సిర ఇట్లు నాడులు తొమ్మిదివిధంబులుగ విలసిల్లును.

నాడీదేవతలు

శ్లో॥ వాతనాడీ భవేద్బ్రహ్మా పిత్తనాడీచ శంకరః ॥
శ్లేష్మనాడీ భవేద్విష్ణు స్త్రీదేవా నాడిదేవతాః ।

తా॥ వాతపిత్తకఫనాడులకు క్రమముగ బ్రహ్మ శివ విష్ణువులు దేవతలుగా నుందురు.

వాతాదినాడీస్థానములు వాటిగుణములు

శ్లో॥ అగ్రే వాతవహా నాడీ మధ్యే వహతి పిత్తలా ।
అంతే శ్లేష్మవికారేణ నాడీ జ్ఞేయా బుధైస్సదా ।
వాతాద్వక్రగతిర్నాడీ పిత్తాదుత్ప్లుత్యగామినీ ।
కఫాన్మందగతిర్జ్ఞేయా సన్నిపాతాదతిద్రుతమ్ ॥

తా॥ అగ్రమునందు వాతనాడి వాతము ప్రకోపముగ నుండు నపుడు వంకరగా నడుచును పిత్తనాడి మధ్యమమందుండి పిత్తప్రకోపమునందు కప్పవలె యెగిరెగిరి నడుచును కఫనాడి కడపటనుండి కఫ ప్రకోప మగునపుడు మందముగ నడుచును. సన్నిపాతమునందు పైని జెప్పిన మూడునాడులును అతిత్వరముగా నడుచును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ ఆదౌ చ వహతే వాతో మధ్యే పిత్తం తథైవ చ ।
అన్తే చ వహతే శ్లేష్మ నాడీత్రయలక్షణమ్ ॥

తా॥ రోగి మణికట్టునందు తన తర్జనికి స్పృశించెడి నాడి వాతమనియు మధ్యమాంగుళికి స్పృశించెడి నాడి పిత్తమనియు అనామికాంగుళమునకు స్పృశించెడి నాడి శ్లేష్మమనియును నాడీజ్ఞానులు వచింతురు.

వాతాదినాడీగమనక్రమము

శ్లో॥ వాతే వక్రా భవతి చపలా శ్లేష్మరోగే స్థిరా స్యాత్ ।
త్వరాకారా ప్రభవతి తదా వాతపిత్తప్రభావే ।
నాడీ మందా కఫపవన యోర్దుర్ధరా శ్లేష్మపిత్తే ।
ఛిన్నా నానాస్థితిచ విషమగా దే సన్నిపాతే త్వసాధ్యా ॥

తా॥ వాతరోగమునందు నాడి వక్రముగను పిత్తరోగంబునందు చపలముగను కఫరోగంబునందు స్థిరముగను నుండును. మరియు నాడి వాతపిత్త రోగంబున సర్పము తెలుంగునను శ్లేష్మవాతరోగంబున రాజహంసవలెను శ్లేష్మపిత్తరోగమునందు మండూకమువలెను విషమజ్వరమునందు తునుకలుగను సూక్ష్మముగను సన్నిపాతమునందు అదృశ్యమై యనేక రీతులుగను నడుచును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ తృణం పురస్సరం కృత్వా యథా వాతో వహేద్బలీ।
శేషస్థం తృణమాదాయ పృథివ్యాం వక్రగా యథా।
తథా మధ్యగతో వాయుః కృత్వా పిత్తం పురస్సరమ్।
శ్లేష్మస్థం కఫమాదాయ స నాడ్యాం వహతి సర్వదా॥

వాక్యం॥ అ ఏవ పిత్తస్య చంచలా గతిర్వాయోరగ్రత్వాత్।
కఫస్య మంథా గతిర్వాయుపృష్ఠత్వాత్॥

తా॥ గాలి వీచునపుడు దాని కెదురుగ నుండు తృణము త్వరితంబుగను వెనుకనుండు తృణము హీనంబుగను నడుచు కైవడి మధ్యమాంగుళియందు స్పృశించు వాతము తర్జనియందు స్పృశించు పిత్తమును విశేషముగ చలింపఁజేయుటయే గాక అనామికయందుండెడి శ్లేష్మమును సయితము మందముగ చలింపఁజేయును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ పిత్తశ్లేష్మగతిర్నాస్తి వాతస్య గమనే గతిః।
తస్మాత్త్వగ్రే వహేద్వాయుర్జలౌకా వక్రగా యథా॥

తా॥ పిత్తశ్లేష్మనాడులు స్వాతంత్ర్యరాహిత్యంబులుగ నుండుటచే వాతనాడి గతి ననుసరించే పిత్తశ్లేష్మములకు గతి గలిగియుండుఁగాన, వక్రముగ నడుచు జలగచందంబుగ నాడుకు అగ్రమున నుండెడి వాతనాడి చలించినని పిత్తశ్లేష్మముకూడ చలించును.

ఆరోగ్యనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ హంసగా చైవ యా నాడీ తథైవ గజగామినీ ।
ముఖం ప్రసన్నంచ భవేత్తస్యారోగ్యం భవేత్సదా ॥

తా॥ నాడి హంసయొక్కయు, ఏనుగయొక్కయు నడకగలిగి ముఖము ప్రసన్నముగ నుండిన అట్టిరోగికి ఆరోగ్యము గలుగును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ భూలతా భుజగప్రాయా స్వచ్ఛా స్వాస్థ్యమయా సిరా ।
సుఖితస్య స్థిరా జ్ఞేయా తథా బలవతీ మతా ॥

తా॥ నిరోగియొక్క నాడి భూతలమునంబడునది సర్పమువలె రంబుగను బలిష్ఠముగను నడుచును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ యో రోగిణః కరం స్పృష్ట్వా స్వకరం తాళయేద్యది ।
రోగాస్తస్య వినశ్యన్తి పంకః ప్రక్షాళనాద్యథా ॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుడు చూచి తన హస్తమును కుగుకొన్నయెడల, ఆరోగియొక్క వ్యాధులు నశించును.

వాతనాడీలక్షణము

శ్లో॥ సర్పజలూకాదిగతిం వదన్తి విబుధాః ప్రభంజనే నాడీమ్ ॥

తా॥ వాతరోగమునందు నాడి సర్పము జెలగ వీటిగతిచందంన నడుచును.

పిత్తనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ పిత్తేచ కాకలావుకమండూకాదేస్తథా చపలామ్ ॥

తా॥ పిత్తరోగమునందు నాడి కాకి లావుకము కప్ప పిట్లయొక్క వంటి గతిగలదిగ నుండును.

కఫరోగనాడీలక్షణము

శ్లో॥ రాజహంసమయూరాణాం పారావతకపోతయోః ॥
కుక్కుటస్య గతిం ధత్తే ధమనీ కఫసంగినీ ।
పిత్తేవ్యక్తా మధ్యమాయాం తృతీయాంగుళికా కఫే ।
వాతేఽధికే భవేన్నాడీ ప్రవ్యక్తా తర్జనీతలే ॥

తా॥ శ్లేష్మరోగమునందు నాడి రాజహంసము నెమలి పావురము గువ్వ కోడి వీటియొక్క గమనము కలిగియుండును. మరియు పిత్తనాడి నడిమివ్రేలి క్రిందను శ్లేష్మనాడి అనామిక క్రిందను వాతనాడి తర్జనివ్రేలిక్రిందను నడుచును.

వాతపిత్తనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ ముహుస్సర్పగతిం నాడీ ముహుర్భేకగతిం తథా ।
తర్జనీమధ్యమామధ్యే వాతపిత్తేఽధికే స్ఫుటా ।
వక్రముత్ప్లుత్య చలతి ధమనీ వాతపిత్తతః ॥

తా॥ వాతపిత్తప్రకోపమునందు నాడి తర్జనీమధ్యమాంగుళముల మధ్యమునందు మాటిమాటికి సర్పము కప్పవీటియొక్క నడకతో తుల్యమై వక్రముగ ఎగిరెగిరి నడుచుచుండును.

వాతశ్లేష్మనాడీలక్షణము

శ్లో॥ సర్పహంసగతిం తద్వద్వాతశ్లేష్మవతీం వదేత్ ।
అనామికాయాం తర్జన్యాం వ్యక్తా వాతకఫే భవేత్ ।
వహేద్వక్రంచ మందంచ వాతశ్లేష్మాధికత్వతః ॥

తా॥ అనామికయందును తర్జనియందును స్ఫుటముగా కనబడుచు సర్పహంసగతులుగలిగి మందముగను వక్రముగను నడుచునట్టి నాడి వాతశ్లేష్మ నాడియని చెప్పవలయును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ భుజగాదిగతి స్తస్యా రాజహంసగతి స్తథా।
వాతశ్లేష్మద్వయోద్భూతాం భాషన్తే తద్విదో జనాః।

తా॥ వాతశ్లేష్మనాడి సర్పము హంస వీటిగతితో తుల్యగతి గలదిగ నుండును.

పిత్తశ్లేష్మనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ హారీతహంసగతిం ధత్తే పిత్తశ్లేష్మాన్వితా ధరా।
మధ్యమానామికామధ్యే స్ఫుటా పిత్తకఫేఽధికే।
ఉత్ప్లుత్య మందం చలతి నాడీ పిత్తకఫేఽధికే॥

తా॥ నాడి కప్ప హంస వీటిగతితో తుల్యగతిగలిగి మధ్యమానామికలయొక్క మధ్యమందు సంచరించుచు ఎగిరెగిరి మందముగా నడిచిన పిత్తశ్లేష్మనాడిగాని తెలియవలయును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ మండూకాదిగతిం నాడీం మయూరాదిగతిం ధరామ్।
పిత్తశ్లేష్మసముద్భూతాం ప్రవదన్తి మనీషిణః।
సూక్ష్మా శీతా స్థిరా నాడీ పిత్తశ్లేష్మసముద్భవా॥

తా॥ నాడి మండూకము నెమలి యుని మొదలగువాటిగతి తెఱంగున సంచరించుటయే కాక సూక్ష్మంబుగను శీతలంబుగను నుండు నది పిత్తశ్లేష్మనాడి యని యెఱుంగవలయును

సన్నిపాత నాడీలక్షణము

శ్లో॥ కాష్ఠకుట్టో యథా కాష్ఠం కుట్టతే చాతివేగతః।
స్థిత్వాస్థిత్వా తథా నాడీ సన్నిపాతే భవేద్ధ్రువమ్।
అంగుళిత్రితయేఽపి స్యాత్ప్రవ్యక్తా సన్నిపాతతః॥

తా॥ వృక్షమును తొలుచునట్టి పిట్ట అనఁగా లకుముకిపిట్ట వృక్షమును అతివేగముగా నిలిచి నిలిచి యెట్లు కొట్టునో అదేరీతిగ నిలిచి నిలిచి మూఁడువేళ్ల క్రింద నడుచుచు స్ఫుటముగ నుండునది సన్నిపాతనాడి యని యెఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ లావతిత్తిరి వర్తీనాం గమనం సన్నిపాతతః ।
కదాచిన్మందగా నాడీ కదాచిచ్ఛీఘ్రగా భవేత్ ।
త్రిదోషప్రభవే రోగే విజ్ఞేయాచ భిషగ్వరైః ॥

తా॥ త్రిదోషమిళితంబగు నాడి లావుకపిట్ట తిత్తిరిపక్షి మీనవల్లంకిపిట్ట వీటివలె నడుచుటయే కాక ఒకసమయంబున మందగతిగను మఱియొక సమయంబున శీఘ్రగతిగను నడుచునది సన్నిపాతమని యెఱుంగవలయును.

అసాధ్య నాడీలక్షణము

శ్లో॥ మందంమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులం వా ।
స్థిత్వా స్థిత్వా వహతి ధమనీ యాతి సూక్ష్మాచ సూక్ష్మా ।
నిత్యం స్వస్థానాత్స్ఫురతి పునరప్యంగుళీం సంస్పృశేద్వా ।
భావైరేవం బహువిధతరైః సన్నిపాతాదసాధ్యా ॥

తా॥ నాడి మందముగను మిక్కిలి శిథిలముగను అతిచంచలముగను నిలిచి నిలిచియును దృశ్యాదృశ్యముగను నుండినయెడల నది సన్నిపాతరోగమనియు అసాధ్యమనియును ఎఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ యాత్యుచ్చైః స్థిరాత్యన్తా యాచేయం మాంసవాహినీ ।
యాచ సూక్ష్మాచ వక్రాచ తామసాధ్యాం విదుర్బుధాః ॥

తా॥ నాడి అతివేగంబుగ నెగురుచును మిగుల స్థిరంబుగను మాంససంచారిగను అతిసూక్ష్మంబుగను అతివంకరగను నుండెనేని అది యసాధ్యంబని యెఱుంగవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ స్పందతే చైకమానేన త్రింశద్వారం యదా ధరా ।
స్వస్థానేన తదా నూనం రోగీ జీవతి నాన్యథా ।
స్థిత్వాస్థిత్వా వహతి యా సా జ్ఞేయా ప్రాణఘాతినీ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి ఏకగతిగ ముప్పది త్రుటికాలములు నడిచిన ఆరోగి జీవించును తీగ నాడి నిలిచి నిలిచి ఆదేరీతిగ నడిచిన యెడల అట్టిరోగి మరణించును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ మహాదాహేపి శీతత్వం శీతత్వే తాపితా శిరా ।
నానావిధా గతిర్యస్య తస్య మృత్యుర్న సంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునికి అత్యుష్ణంబుగ నుండుకాలంబున అతిశీతంబుగను అతిశీతలంబుగ నుండుకాలంబున అతితాపంబుగను నానావిధగతులు గలదిగ నాడి సంచరించునేని అట్టివాఁడు మృత్యువగును.

మతాంతరే

శ్లో॥ పూర్వం పిత్తగతిం ప్రభంజనగతిం శ్లేష్మాణమాబిభ్రతీం ।
స్వస్థానాద్భ్రమణం ముహుర్విదధతీం చక్రాధిరూఢేవ యా ।
తీవ్రత్వం దధతీ కదాచిదపి వా సూక్ష్మత్వమాతన్వతీ ।
నో సాధ్యాం ధమనీం వదంతి మునయో నాడీగతిజ్ఞానినః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మందగతిని పొంది నడుచుచుమధ్యమాంగుళియందు వాతశ్లేష్మములయొక్క గతులను పొంది మాటిమాటికి అనేకవిధములుగ చక్రముమీఁదఁ గూర్చున్నవాఁడెట్లు తిరుగునో అట్లు స్వస్థానమును విడిచి అంతలోనే తీవ్రతరమును పొందియొకప్పుడు సూక్ష్మత్వమును పొందిన అట్టిరోగి బ్రతుకఁడని నాడీజ్ఞానులగు మునులు వచించిరి.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ త్రిదోషే. స్పందతే నాడీ మృత్యుకాలేచ నిశ్చలా ।
జ్ఞేయా సర్వవికారేషు వైద్యైః కుశలకర్మభిః॥

తా॥ త్రిదోషనాడి సర్వదా సంచరించుచు మృత్యుకాల మాసన్నంబైన కాలంబున నిశ్చలంబుగ నుండును. ఇట్టి భేదరబులును సర్వసన్నిపాతంబులయందును నెఱుంగవలయును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ తస్య మృత్యుం విజానీయాద్యస్యేదం నాడిలక్షణమ్ ॥

తా॥ ఈపైని జెప్పంబడిన నాడి ఏమనుజునికిఁ గలిగియుఁ డునో ఆ మనుజుండు యమపురంబున కేగును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ కంపతే స్పందతేఽత్యంత పునస్స్పృశతి చాంగుళీ ।
తామసాధ్యాం విజానీయాన్నాడీం దూరేణ వర్జయేత్ ॥

తా॥ నాడియొకప్పుడు మిక్కిలి వణఁకుచును ఒక్కప్పుడు కొద్దిగా కదలుచును అంతలోనే కనుపడకయును, మరల కనుపడుచును ఉండిన యెడల వైద్యుఁడు అట్టిరోగ మసాధ్యమని యెంచి దూరముగ వదలుకొనవలయును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ అతిసూక్ష్మాతివేగాచ శీతలాచ భవేద్యది ।
తదా వైద్యో విజానీయాత్స రోగీ త్వాయుషః క్షయా ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి అతిసూక్ష్మముగను అతివేగముగను శీతలముగను నడిచిన అట్టిరోగి క్షీణాయుష్యయు గలవాఁడని యెఱుఁగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ విద్యుద్వద్రోగిణో నాడీ దృశ్యతే నచ దృశ్యతే ।
అకాలవిద్యుత్పాతేన స గచ్ఛేద్యమసాదనమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మెఱుపువలె కనుపడి కనుపడక యుండినను అకాలమునందలి మెఱుపువలె నుండునో అట్టిరోగి యముని సదనంబున కేగును.

మతాంతరే

శ్లో॥ తిర్యగుష్ణా చ యా నాడీ సర్పగా వేగవత్తరా ।
కఫపూరితకంఠస్య జీవితం తస్య దుర్లభమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి వెచ్చనై వంకరగా నడచుచు సర్పగతిగలిగి మిక్కిలి వేగముగ నడచుచు కంఠమునందు కఫము పూరించి యుండినయెడల అట్టిరోగి యమమందిరంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ దృశ్యతే చరణే నాడీ కరే నైవాభిదృశ్యతే ।
ముఖం వికాసితం యస్య తం దూరం పరివర్జయేత్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి పాదమునందు కనుపడుచును హస్తమునందు కనుపడక ముఖము వికాసముగ నుండినయెడల అట్టిరోగి యమపురంబున కేగునని యెఱింగి వైద్యుండు వానిని విడువవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ వాతపిత్తకఫాశ్చాపి త్రయో యస్యాం సమాశ్రితాః ।
కృచ్ఛ్రసాధ్యా మసాధ్యాం వా ప్రాహుర్వైద్యవిశారదాః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడిని వాత పిత్త కఫములు ఆశ్రయించి యుండిన అరోగియొక్క రోగ మసాధ్యమనియు లేక కష్టసాధ్యమనియు వైద్యవేత్తలు వచించిరి.

మాసాంతమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ భూలతా భుజగాకారా నాడీ దేహస్య సంక్రమాత్ ।
విశీర్ణే క్షీణతాం యాతి మాసాంతే మరణం ధ్రువమ్ ॥

తా॥ నాడి సర్పాకారముగ దేహమంతయు వ్యాపించి శిథిలముగ జీర్ణముగను నుండిన నట్టివాడు మాసాంత్యమునందు మృతుడగును.

అర్ధమాసమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ దేహే శైత్యం ముఖే శ్వాసో నాడీ తీవ్రా విదాహినీ ।
మాసార్ధం జీవితం తస్య నాడీవిజ్ఞాతృభాషితమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క దేహమందు శైత్యము ముఖమునందు విశేషముగ శ్వాసము కలిగి నాడి తీవ్రముగను మిగుల దాహయుక్తముగ నడచెనేని యట్టిరోగి మాసార్ధము జీవించునని నాడీజ్ఞానులు వచించిరి.

సప్తదినమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడీ వహేత్తీవ్రా క్షణాచ్ఛీతలా వహేత్ ।
ఆయాతి పిచ్ఛిలః స్వేదః సప్తరాత్రం న జీవతి ॥

తా॥ వాతనాడి మిక్కిలి తీవ్రగతి గలిగియుండినను ఒకప్పుడు శీతలముగ నుండిన శరీరమునకు బంకగా చెమటపట్టినను అట్టిరోగి యేడు దినంబులలో మృతి నొందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ క్షణాద్గచ్ఛతి వేగేన శాంతతాం లభతే క్షణాత్ ।
సప్తాహాన్మరణం తస్య యద్యంగే శోఫవర్జితః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి స్వస్థానము వదలి క్షణకాలము తీవ్రంబుగను క్షణకాలము శాంతంబుగను నడచుచు శరీరము శోఫవర్జితముగ నుండెనేని అట్టి మనుజుడేడుదినంబులకు మృతిజెందును

ఏకపదినమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ పాదాఙ్గులిగతా నాడీ మన్దమన్దా యదా భవేత్ ।
పంచభిర్దివసైస్తస్య మృత్యుర్భవతి నాన్యథా ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క పాదాఙ్గుష్ఠమును జెందియుండు నాడి మన్దమన్దముగ నడుచునో అట్టిమనుజుండైదుదినంబులలో వైవస్వత పురంబున కేగును.

చతుర్థదివసమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ పాదాంగుళిగతా నాడీ కోష్ణా వేగవతీ భవేత్ ।
చతుర్భిర్దివసైస్తస్య మృత్యురేవ నసంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్కనాడి పాదాంగుళిగతంబై కించిదుష్ణము గూడి యతివేగంబుగ నడుచుచుండునో అట్టిమనుజు డస్తగాతి త్వమును జెందును.

మతాన్తరే

శ్లో॥ నిరీక్ష్య దక్షిణే పాదే నాడీమేకాం విశేషతః ।
ముఖం నాడీం వహేన్నిత్యం తదా దినచతుష్టయమ్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికి కుడిపాదంబుననొకనాడి యతితీవ్రంబుగ నడుచుచుండుటయేగాక ముఖంబుననయితే మొకనాడినడుచుచుండె నిఅట్టిమనుజుండు నాలవ దివసంబున మృతుండగును.

త్రిరాత్రమృత్యునాడీలక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడీ యదా నాస్తి మధ్యే శైత్యం బహిః క్లమః ।
యదా మన్దా వహేన్నాడీ త్రిరాత్రం నైవ జీవతి ॥

తా॥ వాతనాడి కదలక లోపల చల్లగనుండి పైపై నాడి మిక్కిలి మందముగ నడచిన నట్టిరోగి మూఁడుదినంబులలో మృతిని జెందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ హిమవచ్ఛీతలా నాడీ జ్వరదాహేన తాపినామ్ ।
త్రిదోషస్పర్శినాం భజతాం తదా మృత్యుర్దినత్రయాత్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికి అత్యంత ప్రకారంబులు జ్వరము కలిగి యుండి నపుడు నాడి మంచువలె శీతలముగ నుండుటయేగాక త్రిదోష స్పర్శ సంబంధము కలిగియుండునేని అట్టిమనుజుడు మూడుదివసంబులలో మృత్యువు పాలగును.

మతాంతరే

శ్లో॥ పాదాంగుళిగతా నాడీ చంచలా యది గచ్ఛతి ।
త్రిభిశ్చ దివసైస్తస్య మృతురేవ నసంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునికి పాదాంగుష్ఠగతం బగునాడి మిగుల చలనంబు గనుచుండునో అట్టినరుండు మూడుదినంబులలో సూర్యనందనుని పురంబున కేగును.

ద్వితీయదివసమృత్యునాడీలక్షణము

శ్లో॥ శీఘ్రా నాడీ మలోపేతా శీతలా వాథ దృశ్యతే ।
ద్వితీయే దివసే మృత్యుర్నాడీవిజ్ఞానభాషితమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మలోపేతముగను శీఘ్రగతిగలి యును శీతలముగను గనుపడినయెడల అట్టిరోగి రెండవదినంబు యమునాగ్రజునిసదనంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ స్థిరా నాడీ భవేద్యస్య విద్యుద్ద్యుతిరివేక్షతే ।
దినైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మృత్యురేవచ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి చాలకాలము స్థిరముగనుండి మెఱుపువలె తళుక్కుమని కనుపడి కనుపడక యుండునో అట్టిమనుజుడొక దినము జీవించి రెండవ దినంబున దండధరుని చెంతజేరును.

అన్యచ్చ

శ్లో॥ శీఘ్రానాడీ మలోపేతా మధ్యాహ్నేఽగ్నిసమో జ్వరః।
దినైకం జీవితం తస్య ద్వితీయేఽహ్ని మ్రియేత సః॥

తా॥ ఏరోగియొక్క త్రిదోషనాడి మలయుక్తమై శీఘ్రముగ నడచుచు మధ్యాహ్నకాలమందు అగ్నితుల్యముగా జ్వరము వచ్చిన యెడల అట్టిరోగి మఱుదినమున మార్తాండనందనుని గృహంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ స్థిత్వా నాడీ ముఖే యస్య విద్యుజ్జ్యోతిరివేక్ష్యతే।
దినైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మరణం ధ్రువమ్॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి ముఖంబున నిలిచి నిలిచి వర్షఋతువునందు మెఱుపుమెఱయుచున్నట్లుగ మిగుల తీవ్రగతిగలిగి యుండెనేని అట్టివాడు ఒకదినంబు జీవించి మఱుదినంబున వైవస్వతాలయంబున కేగును.

ద్వాదశయామమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ గతిం భ్రమరకస్యేవ వహేద్యది దినేన తు।
స్కంధేచ స్పందతే నిత్యం పునర్గచ్ఛతి చాంగులౌ॥
మధ్యే ద్వాదశయామానాం మృత్యురేవ న సంశయః॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి తుమ్మెదవలె ఝుమ్మని నడచును భుజములయందు చలించుచును అంగుళములయందు చలింపకయుండునేని అట్టిమనుజుండు పండ్రెండుయామములలోపల [illegible]పురంబున కేగును.

దినాస్తమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ మరణే డమరుకాకారా భవేద్దినేవ చ॥

తా॥ దినాంతమునందు మరణము గలిగెడు మనుజునికి నాడి డమరుకమువలె నుండును.

పంచయామమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే రేఖాగతా నాడీ యది తిష్ఠతి నిశ్చలా ।
పంచభిస్తు ప్రహరైస్తస్య మృత్యుర్జ్ఞేయో విచక్షణైః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క అంగుష్ఠమూలమందుండు నాడులన్నియు మధ్యమాంగుళియందు రేఖాగతంబుగ నుండుటయే కాక నిశ్చలంబుగ నుండునో అట్టిమనుజుఁడు పంచయామంబులలో మృత్యుం దగును.

సార్ధయామమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ ద్వ్యంగుళా బాహ్యతో నాడీ మధ్యే రేఖా బహిర్గతా ।
సార్ధప్రహరకాన్మృత్యుర్జ్ఞాయతే నాత్ర సంశయః ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్క నాడి తర్జనీమధ్యమాంగుళములను వదలి అనామికయందు మాత్రము సంచరించుచు దానిక్రింద రేఖాకారంబుగ స్పృశింపుచు చేసినో అట్టివాఁ డొకటిన్నర యామములో మృత్యువు పొందును.

అర్ధయామమృత్యునాడీ లక్షణము

శ్లో॥ చలాచలితవేగా చ నాసికాధారసంయుతా ।
శీతలా దృశ్యతే యా చ యామమధ్యే చ మృత్యుదా ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి ముక్కులయొక్క శ్వాసోచ్ఛ్వాసముల ఆధారములోఁ గూడియుండి వణఁకుచును చంచలముగను శీతలముగ నుండెనేని అట్టిరోగి ఒకయామము లోపల మరణమును జెందును.

గ్రంథాన్తరే

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలతో బాహ్యే ద్వ్యంగులే యది నాడికా ।
ప్రహారార్ధాద్బహిర్మృత్యుం జానీయాద్వై విచక్షణః ॥

తా॥ అంగుష్ఠమూలమునకు దుండునాడు స్థానంబును వదలి రెండంగుళములను క్రిందుగా మధ్యమానాడికలయందు నడుచుచుండె నేని అట్టివాఁ డర్ధయామమునకు లోపల మరణము పొందునని యెఱుగునది.

భూతజ్వరనాడీలక్షణము

శ్లో॥ తథా భూతాభిషంగే హి త్రిదోషవదుపస్థితా ।
సమాంగా వహతే నాడీ తథా నచ ప్రకుప్యతి ॥

తా॥ భూతాభిషంగము గలవానినాడి త్రిదోషనాడివలె వాత పిత్త శ్లేష్మంబులు సంకలితమయి సమానంబుగ నడచుచుండును.

రోగరహితాపమృత్యుర్నాడీలక్షణము

శ్లో॥ అపమృత్యుర్న రోగాచ్చ నాడీ తత్సన్నిపాతవత్ ॥

తా॥ రోగరహితంబైన అపమృత్యువును గాంచబోవువానినాడి సన్నిపాతనాడివలె నుండును.

దుష్టపిత్తనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ ప్రోక్తం వాతకఫం దుష్టం పిత్తం వహతి దారుణమ్ ।
పిత్తస్థానం విజానీయాద్భేషజం తస్య కారయేత్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికి వాతశ్లేష్మనాడులు మిగులం అల్పంబుగను పిత్తనాడి అతిదారుణంబుగను నడుచుచుండెనేని అది దుష్టపిత్తమని యెఱింగి వైద్యుడు చికిత్సఁ జేయవలయును.

సదోష నిర్దోషనాడీలక్షణమ్

శ్లో॥ నాడీ యథా కాలగతిస్త్రయాణాం ప్రకోపశాన్త్యాదిభిరేవ
భూయః । వాతాదిదోషేచ సమేత్య కోపా స్థానే ఽల్పగా
పాకనివృత్తే స్యాత్ ॥

తా॥ నాడి సదా వాతపిత్తశ్లేష్మయుక్తంబుగ నుండును, మఱి యు నది వాతాది రోగంబులయందు ప్రకోపంబుగను నీరోగంబు శాంతత్వమును బొంది యథార్థముగను వాతాదిదోషంబున రోగము మయి ప్రకోపంబుగను పాశాది బద్ధంబున స్థూలంబుగను అల్పంబుగ నడుచుచుండును.

జ్వరదాహ సన్నిపాత నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ప్లవప్రబలతాం యాతి జ్వరదాహాభిభూతయే ।
సాన్నిపాతికరూపేణ భవన్తి సర్వవేదనాః ॥

తా॥ నాడి సన్నిపాతతుల్యముగ మిగుల తాపయుక్త జ్వరము గలరోగికి మిక్కిలి చురుకు వడియుచు నడుచుచుండుట యేకాక పైన దాహారింపఁబడు చిహ్నములు గల జ్వరము దాహము ఇవి సన్నిపాతంబున జనించెనేని యనేక వేదనలం గలుగంజేయును.

జ్వరప్రకోపనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ జ్వర ప్రకోపే ధమనీ సోష్ణా వేగవతీ భవేత్ ॥

తా॥ నాడి జ్వరప్రకోపమునందు ఉష్ణముగను అతివేగముగ నడుచుచుండును.

మలాజీర్ణశ్లేష్మదోష నాడీలక్షణము

శ్లో॥ మలాజీర్ణేన నితరాం స్పన్దనం పరికీర్తితమ్ ।
నాడీ తన్తుసమా మన్దా శీతలా శ్లేష్మదోషజా ॥

తా॥ నాడి మలాధిక్యము అజీర్ణము వీనియందు మన్దముగ చలించుచుండును. మఱియు నాడి శ్లేష్మాధిక్యంబున శీతలముగను తంతుసదృశంబుగను మందముగ నుండును.

వాతపిత్తము శ్లేష్మవాతజ నాడీలక్షణము

శ్లో॥ చంచలా తరళా స్థూలా కఠినా వాతపిత్తజా ।
ఈషచ్చ దృశ్యతే తూష్ణా మన్దా స్యాచ్ఛ్లేష్మవాతజా ॥

తా॥ వాతపిత్తరోగంబున చంచలముగను ప్రకాశముగను ...లముగను కఠినముగను నడుచుచుండును. మఱియు శ్లేష్మవాద గంబున నాడి కించిదుష్ణముగను మందముగను నడుచుచుండును.

అల్పశ్లేష్మము ప్రబలవాతము ఉష్ణవాతము,
వీటినాడీలక్షణము

శ్లో॥ నిరంతరం ఖరం రూక్షం మన్దశ్లేష్మాతివాతలా ।
రూక్షవాతా భవేత్తస్య నాడీ స్యాత్పిండసన్నిభా ॥

తా॥ నాడి అల్పశ్లేష్మరోగమునందును ప్రబల వాతరోగము ...ందును నిరంతరము తీక్ష్ణంబుగను ఉష్ణముగను నడుచుచుండును. మఱియు నాడి ఉష్ణవాతమునందు పిండమువలె నడుచుచుండును.

సహజవాతము తీవ్రవాతము వీనియొక్క లక్షణము

శ్లో॥ సౌమ్యా సూక్ష్మా స్థిరా నాడీ సహజవాతజా ।
స్థూలా చ కఠినా శీఘ్రా స్పందతే తీవ్రమారుతే ॥

తా॥ ఏమనుజునికి సౌమ్యంబుగను సూక్ష్మముగను స్థిరముగను మందముగను స్థూలముగను శీఘ్రముగను నాడి నడిచెనేని అది తీవ్ర వాతంబని యెఱుంగవలయును.

దుష్టరక్తనాడీలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే కరే మహేన్నాడీ యది సన్తర్పితా ధ్రువమ్ ।
తదా నూనం మనుష్యాణాం రుధిరాపూరితా మలాః ॥

తా॥ దుష్టరక్తము శరీరమందు వృద్ధిపొందెనేని యారక్తము పచ్యమానాశయమునందలి మలంబుతోఁ జేరి సంతాపయుక్తమయి మధ్యహస్తంబున చలించుచుండును.

భూతజ్వర ఏకాహికజ్వర విషమజ్వర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ భూతజ్వరే సేకఇవాతివేగా ధావన్తి సద్యోహి యథాబ్ధిగామీ
ఏకాహికేన క్వచన ప్రయాతే క్షణాంతగామీ విషమజ్వరేణ

తా॥ భూతజ్వరమునందలినాడి సముద్రగామినులగు నదులచందంబున నతివేగంబుగను మఱియు ఏకాహికజ్వరము విషమజ్వరః వీనియందు నాడి కొంతకాలం బతివేగంబుగను నిలిచి నిలిచియు జరుచుండును

ద్వ్యాహిక త్ర్యాహిక చాతుర్థికజ్వర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ద్వితీయకే చాథ తృతీయతుర్య
యోర్గచ్ఛన్తి తప్తాభ్రమిన క్రమేణ॥

తా॥ నాడి ద్వ్యాహికము త్ర్యాహికము చాతుర్థికము వీనియందు మిగుల ఉష్ణంబులోఁ గూడి తిరుగ్రుదవలెఁ జనుచునుండును.

అజీర్ణనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అజీర్ణేతు భవేన్నాడీ కఠినా పరితో జడా।
ప్రసన్నాతు ద్రుతా శుద్ధ త్వరితాచ ప్రవర్తతే॥

తా॥ నాడి అజీర్ణంబున కఠినంబుగను సర్వత్ర జడముగన అశుద్ధముగను వేగముగను నడుచుచుండును.

మన్దాగ్నినాడీలక్షణము

శ్లో॥ మన్దాగ్నౌ క్షీణతాం యాతి నాడీ హంసాకృతిస్తథా॥

తా॥ మందాగ్ని గలవాని నాడి క్షీణంబై హంసవలె నడుచుచుండును,

దీప్తాగ్నినాడీలక్షణము

శ్లో॥ లఘ్వీ వహతి దీప్తాగ్నే స్తథా వేగవతీ స్మృతా ॥

తా॥ దీప్తాగ్నియందు నాడీ లఘువుగను వేగముగను నడుచు చుండును.

అగ్ని మాంద్యము గ్రహణి వీనియొక్క నాడీలక్షణము

శ్లో॥ పాదేచ హంసగమనా కరే మణ్డూకసంప్లవా ।
తస్యాగ్నేర్మందతా దేహే హ్యథవా గ్రహణీగదః ॥

తా॥ అగ్నిమాంద్యము గ్రహణీరోగము వీనియందు నాడి పాదంబున హంసవలెను హస్తంబున కప్పవలెను నడుచుచుండును.

నాడీనిర్ణయము

సంపూర్ణము.

ఎల్. వి. ప్రెస్, మదరాసు-1—1969

కళాభానువిజయము

అను చక్కని శృంగార నవల

ఈ నవలను ప్రతి స్త్రీ పురుషులు బాలురందరును జదివి వి
యమును సులభముగా గ్రహించునట్లు తేట తెనుగు మాటలతో
వ్రాయబడినది.

ఈ కాలమునందనేక నవలలు వెలువడియున్నవి కదా! వా
నన్నింటిని జదువరులు చూచియే యుందురు ఐనను ఈ నవలతో
సమమగు నవల యింతవఱకెందును వెలువడి యుండలేదని నొక్కి
చెప్పవలయును ఏలయనగా ఈ కథానాయకుడగు కళాభాను
శౌర్యధైర్యగాంభీర్యౌదార్య తేజోమహిమాతిశయంబులును కథ
నాయిక యగు భువనమోహిని పాతివ్రత్య పరమానురక్తత్వము
నెంతయు గొనియాడదగినవి (కళాభానునకు వసుంధరుడను నామాం
తరము గలదు) ఖేండాభైరవుని పూజాధురంధరత్వము వాని ప్రతా
పమును పొగడదగినవి బేతాళుని ఖేండాభైరవుడు బంధించుటయు
కళాభానుడు పరనారాయణానుగ్రహము పొంది ఖేండాభైరవుని
వాని యనుచరులను సహా సంహరించి యదివఱకు ఖేండాభైరవుడ
చెఱగొనియున్న భువనమోహినియను స్త్రీని బురుషులను చెఱ
విడిపించి బేతాళుని బంధవిముక్తి జేయుటయు మొదలగు ఘట్టము
లతివర్ణనీయములు ఇందు బేతాళుని మహోపాయము లద్భుతముగ
నుండును వేయేల? మొత్తముమీద యీ నవల నవరసాలంకార
యుక్తమై చదువరుల మనస్సులకు సానందము గలిగించి కడవఱకు దీని
జదివినగాని తృప్తియుండదనిపించును. వెల 4-0(

శ్రీ వీరబ్రహ్మముగారి చరిత్రము (బుఱ్ఱకథ)

శ్రీ కందిమల్లయపల్లె పోతులూరి వీరబ్రహ్మముగారి చరిత్రను
బుఱ్ఱకథ (జంగముకథ) రూపముగ నింతవరకు యెవ్వరు ప్రకటింప
లేదు. సామాన్య విద్యావంతులకు పామరజనంబులకు సులభముగ
అర్థమగునటుల వ్రాయించి ప్రకటించితిమి కథ మొదటినుండి కడవఱకు
క్రమముగ సాగింపబడినది. జంగముకథ (సుద్దులు) చెప్పి జీవించు జం
గములకు యీకథను నేర్చినచో ప్రజలను సంతోషపెట్టవచ్చును. 2-00

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-1

గ్రంథముల ధరలు

విఘ్నేశ్వర పూజావిధానము	1-00
పెద్దబాలశిక్ష	7-00
జయరామ బాలశిక్ష	3-00
తెలుగు ఎక్కాలు 100 వరకు	0-50
ఆంధ్ర ద్రావిడ బాలశిక్ష	2-00
దస్తావేజుల మతలబులు	10-00
పంచభాషలబోధిని	2-00
షడ్భాష శబ్దార్థ చంద్రిక	10-00
వైకుంఠ పాళీలు	0-50
ముగ్గుల పుస్తకము	3-00
కుట్టుపని స్వబోధిని	15-00
గణితబోధిని పెద్దది	2-00
నలచరిత్ర ద్విపద	10-00
ఉత్తర రామాయణము పద్యకావ్యము	40-00
శ్రీరంగనాథ రామాయణము (ద్విపదకావ్యం)	40-00

శ త క ము లు

సుమతి శతకము	1-50
కృష్ణ శతకము	1-50
రామరామ శతకము	1-50
శతకము	1-50
వేమన శతకము	
కుమారి శతకము	1-50
కుమార శతకము	1-50
భారత సావిత్రి	1-50
నరసింహ శతకము	4-00
గజేంద్రమోక్షము	3-00
ప్రథమకాండం అమరము	3-00
రుక్మిణీ కల్యాణము	3-00
దాశరథీ శతకము	3-00
ఆత్మలింగ శతకము	3-00
కాళహస్తీ శతకము	3-00
రామతారక శతకము	3-00
మల్లికార్జున శతకము	3-00
భాస్కర శతకము	3-00

వ చ న గ్ర ం థ ము లు

భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథలు (బైండు)	40-00
భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథ చిన్నది	10-00
కళాభాను విజయము	30-00
అపూర్వ చింతామణి (బైండు)	40-00
కాశీ రామేశ్వర మజిలీ కథలు	20-00

గంగమ్మజాతర వేషపు కథ	3-00
మర్యాదరామన్న కథలు	3-00
సుంకరి కొండడి వేషపు కథ	3-00
నలుగురు మంత్రుల కథలు	10-00
వినోదకథామంజరి	10-00
విరాటపర్వం జంగం కథ	10-00
పంచపాండవుల వనవాసము	10-00
పంచపాండవుల అజ్ఞాతవాసము	20-00
బొమ్మల బాలనాగమ్మ కథ	10-00
గయోపాఖ్యానం జంగం కథ	10-00
పెద్ద బొబ్బిలిరాజు కథ	10-00
దేశింగురాజు కథ	10-00
కామమ్మ కథ	4-00
కాంభోజరాజు కథ	4-00
లక్ష్మమ్మ కథ	3-00
చిన్నమ్మ కథ	3-00
ఆరు మరాటీలు కథ	0-50
పురూరవ చక్రవర్తి కథ	6-00
శ్రీ భక్తవిజయము	20-00
మైరావణ చరిత్ర (చిన్నది)	0-50
నలమహారాజు కథ	10-00
నల్లతంగాళ్ కథ	4-00
కమ్మవారి పణతి పసలబాలరాజు కథ	4-00
రేచుక్క పగటిచుక్క కథలు	4-00
మదనకామరాజు కథ	20-00
చిత్తూరుజిల్లా అదాలతు కోర్టుతీర్పు	10-00
కబీరుదాసు చరిత్ర (పెద్దది)	40-00
చార్ దర్వీసు అనగా నలుగురు ఫకీరుల చరిత్ర	20-00
హరిశ్చంద్ర వచనం (పెద్దది)	20-00
భద్రాచల రామదాసు చరిత్ర	10-00
సూర్యచంద్రుల కథ	0-50
శతకంఠ రామాయణము వచనం	30-00
సహస్రకంఠ రామాయణము వచనం	30-00
శరీర మర్మశాస్త్రము అనేక పటములతో	30-00
పరమానంద శిష్యులు	6-00
శుకసప్తతి కథలు	20-00
భోజ కాళిదాసు కథలు	10-00
పదుహారురాజుల కథలు	10-00

తారకామృతసారము	
సన్యాసమ్మకథ	10-00
కాలజ్ఞాన తత్వములు	6-00
వచనకాలజ్ఞానము	3-00
భగవన్నామ సంకీర్తనలు	4-00
ఆత్మబోధామృత తత్వములు	4-00
కబీరుదాసు కీర్తనలు	4-00
త్యాగరాయకృతులు	0-50
పెద్దదాసు చరిత్ర	3-00
కుశలవ కుచ్చల చరిత్ర	10-00
కుశలవుల యుద్ధము	10-00
తెనాలి రామకృష్ణుని కథలు పెద్దది	10-00
చిన్నది	3-00
గులేబకావలి కథ	10-00
అభిమన్యునియుద్ధం (పద్మవ్యూహము)	20-00
వ్రతములు	
28 వ్రతములు	20-00
త్రినాధ వ్రతకల్పము	1-50
6 వ్రతములు	6-00
కేదారీశ్వర వ్రతకల్పము	1-50
	4-00

ధర్మాంగద చరిత్ర పాములాట	- - -
గంగా వివాహము	6-00
కుశలాయకము	6-00
నరహావతార చరిత్ర	4-00
శశిరేఖాపరిణయము పదం	4-00
లంకాయాగం	4-00
లక్ష్మణమూర్ఛ పదం	4-00
నాటకములు	
మల్లెగుంట శశిరేఖ పరిణయనాటకము	6-00
వేదశైల చిత్రాంగి నాటకము	10-00
చింతగుంట గయోపాఖ్యాన నాటకం	6-00
లేపాక్షి రామాయణము	20-00
గయోపాఖ్యాన నాటకం	6-00
బెజుదూరు సత్యపూర్ణోదయ నాటకం	6-00
గరుడాచల నాటకము	6-00
సారంగధర నాటకము	4-00
యక్షప్రశ్నలు	4-00
తిరువళ్ళూరు హరిశ్చంద్ర నాటకము	10-00
సుబ్బకవి ప్రహ్లాద నాటకము	10-00
యిగుడూరు కృష్ణవిజయ మను కంసవధ నాటకం	10-00

వేమన నీతిపద్య రత్నావళి	30-00
వేమనపద్య కఠినపదార్థమంజరి	15-00
వేమన యోగ పద్యరత్నములు	10-00
శ్రీ మహాభక్తవిజయం (బైండు)	40-00
మహాభక్త విజయం చిన్నది	20-00
గుహ్యగీతాసారము బైండు	40-00
వేమనజ్ఞానమార్గం 3002 పద్యములు గలది (బైండు)	40-00
శుకబ్రహ్మ కైవల్యం	20-00
వేదాంత రహస్య దర్పణము	20-00
శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీ సంవాదము	20-00
శాంత గోవిందనామం	4-00
అడవి గోవిందనామం	4-00
గురుశిష్య సంవాదం	10-00
నీతిశాస్త్రము	4-00
శ్రీరామనామ మహాత్మ్యం	1-50
ఆంజనేయ దండకం	0-30
శ్రీరామ దండకం	0-30
అమ్మవారి దండకం	0-30
[illegible]	0-30

స్త్రీలపాటలు 26 పాటలు గలది	20-00
నూతన పెండ్లిపాటలు	1-00

స హ స్ర నా మ ము లు

విష్ణు సహస్రనామం	5-00
వెంకటేశ్వర సహస్రనామం	5-00
శ్రీరామ సహస్రనామం	5-00
ఆంజనేయ సహస్రనామం	5-00
కృష్ణ సహస్రనామం	5-00
శివ సహస్రనామం	5-00
గణపతి సహస్రనామం	5-00
సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామం	5-00
లక్ష్మి సహస్రనామం	5-00
లలితా సహస్రనామం	6-00

పాతాంజల యోగశాస్త్రము **15-00**

(తాత్పర్యము గలది) ఇది హఠయోగమునందు గల విషయములగు యోగములం బోలినదై సూత్రాంశము లగు విద్యలను విమర్శచే యోగాంగ పరిశీలనవల్ల నిజ [illegible]

జయోగానందము 10-00

ఈ గ్రంథము పరబ్రహ్మమును తెలియు ... అనేక రహస్య విషయములసంతయు ... యబడియున్నది.

కుక్కుట శాస్త్రము 6-0(

అన్ని శాస్త్రములకంటె కుక్కుట శాస్త్రము ముఖ్యమైనది. ... భుత్వము వారు సహితము దాని నాదరించు ... ఈ గ్రంథ ... కోళ్ళను పెంచు విధానము, కుక్కుట ... చికిత్సనము, ఉచ్చ నీచజాతుల దెలిసికొను ... వారు, పందెమున జయముగాంచుటకీ గ్రంథమును పరిశీలించు ... ముల గ్రహించిన చో విజయమును సాధింపగలరు. ... శాస్త్రమును ... సంపద నభివృద్ధి జేయునటుల, నీ కుక్కుట శాస్త్రమున ... సంపదను పెంపొందించి విశేషలాభమును పొందగలరు.

మిలిటరీ పాక శాస్త్రము 10-0(

మానవజీవితమునకు శాకాహారముతోపాటు మాంసాహారమును ... పరమునక తప్పదు, ఈ గ్రంథమువలన మాంసాహారమును ... యొవరికి వారు తయారుచేసికొన వీలుకలును మాంసాహారమును ... తిలో రుచికరముగ చేసికొనగోరు ప్రతి స్త్రీ పురుషుడు ఈ గ్రంథమ చదివి తీరదగినది.

పుత్రసంతాన సంజీవిమాత్ర సీసా 1-కి 15-(

ఈ సంజీవిమాత్రను ఉదయము 2 దమ్మిడీలు తూనిక చొప్పున రోజులు సేవించినచో వాయువు, పిత్తములను ఖండించి సంతానము క జేయు గొప్ప ఔషధరాజము పుత్రసంతానము కలుగకుండ యుండ ఆటంకము చేయు దోషములను ఖండించి, ఈఅమూల్యమయినసంజీవి మా భుజించిన మరునెలలోనే పుత్రసంతానము కలుగజేయు గొప్ప ఔషధరా ఈ పుత్రసంతాన సంజీవిమాత్రను కొని ఒక పర్యాయము మీయి స్త్రీలకు ఇచ్చి చూడుడు. పుత్రసంతానమాత్ర పరమశ్రేష్టమైనది. ... పుత్రులులేనివారికి పుత్రసంతానమును కలుగజేసి ... ఇది సేవించు ఔషధములతో పత్రిక పంపబడును.

తేలు కాటుకు మందు సీసా 6-కి 18

ఇదినూతనముగా కనిపెట్టబడినఅద్భుతపరిమళౌషధము. దీనిని ...

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1806 మదరాసు-7

5-నిమిషములలో పలుపోటు ప్రకారాగ్గను చల్లార్చి చల్లదనము కలిగించును.
కట్టినతరువాత అర్భటించు వచ్చిన వాగు మందు వేసిన వెనుక ఆనందముతో వెళ్ళు

రక్తశుద్ధి అమృత సంజీవి కల్పం ... బుడ్డీ 1-కి **20-0**

(ఇది నరములకు, ఎముకలకు ... శ్రేష్ఠమైన సంజీవికల్పం)

మిత్రులారా! ప్రసిద్ధిచెం... మూలికలు, మొదలగు విలువ గల్గిన వస్తువులను చేర్చి మిక్కిలి రుచికరముగా తయారించబడిన గొప్ప ఔ... ము స్త్రీ పురుషులిరువురును వుపయోగించవచ్చును. పథ్యము లేదు. రక్త అమృతసంజీవి కల్పం లేహ్యమును సేవించినచో బలహీనం తలత్రిప్పుట ... గథమును పుచ్చుకొని ... బలమునుకలిగించి దేహదారుఢ్యమును కలుగ చేయునంటి గొప్ప యౌషధరాజము. జీర్ణశక్తి లేనివారికి. యీ యౌషధమును పూర్తిగా ... కలిగించి త్వరలో జీర్ణముకలిగించి రక్తమును వృద్ధిపరచి నిద్ర లేనివారికి నిద్ర కలుగచేయును, బలమునిచ్చు గొప్ప యౌషధరాజము. రక్తశుద్ధి అమృత సంజీవి కల్పం సేవించుటవలన నడుమునొప్పి, కాళ్ళు చేతులు లాగుట ... పిత్తము, వాతము, పిత్తము పీటిని ఖండించి దేహారోగ్యము కలుగుజేయును.

అమృతసంజీవిగుళికలు 100 గుళికలు సీసా.కి **50-0**

ఈ గుళికలు పలువిధములైన సజీవాధారసత్తువ కలుగు వస్తువులతోను పుష్టి... తో తయారుచేయబడినది. స్త్రీపురుషులు యిరువురును వాడవచ్చును. అప... స్వప్నస్ఖలితము స్తోమరితనం బలహీనత రుచి లేకుండుట జీర్ణము నిద్ర లేకుండుట నాడీనరములు బలహీనమగుట ఆకలి లేకుండుట నడుము ... దేహమునకున్ను నరములకు ఎముకల బలమునిచ్చి వీర్యవృద్ధి రక్తమును శుద్ధిపరచి నరములకు ఎముకలకు రక్తం ప్రసరింప ... నిచ్చును. స్త్రీ పురుషులిరువర్లు సేవించిన పుత్రసంతానము బడయుదుర

సంగీత స్వర చింతామణి 2-సీసాలు **10-00**

ఈ మందు పాడునట్టి శక్తిని అధికపరచును. కోకిలము వలె స్వరమ... నట్టి పరమ యౌషధంబు గొంతులో వ్రణాం, గరగరపు దీనిని మాన్పు... సు. సంగీత విద్వాంసులు ప్రసంగము జేయువారలకు యిది ముఖ్యమై ... వలెను.

త రో గ ని వా ర ణి బుడ్డీ 1-కి **12-00**

తీరువ్యాధులు— ముడుగువాతం, చలువాతం, పక్షవాతం, మోచేతులు ... యువు, మేహవాతం. మోకాలువాపు, తిమురువాయువు, సూతికవాయువు వాపు, తొడనొప్పి, దేహము స్థూలమగుట, అపానవాయువులు బైటపడ... చుట, కడుపుబ్బుట, మలమూత్రములను సరిచేసి ఆరోగ్యమునిచ్చును.

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-79

శ్రీ ... విషయములు గారి జీవిత చరిత్ర

...గమున ప్రత్యక్షావతార
...వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామివారి
...రిత్ర మిందు చక్కగ వివ
...ఇప్పటివరకు వెలువడిన
...రంటె విపులముగను, సర్వ
...ముగ దెలియవలెనని కడు
...గో వ్రాయించితిమి. వీర
...కారములోని రహస్యములన్ని
...డీకరింపబడినవి. ఇది సకల
...కముగ నుండవలెనను, తలం
...ఖ్యభాగములలో కాలజ్ఞాన
...యించినాము. వేయేల ఈ

...థమును బాలురను, బాలికలును, స్త్రీ పురుషులలో యువకుల
...దలు శతవృద్ధుల వఱకు బదువవలసిన విషయములు గలవు. అతి
...భ శైలిలో దళసరి కాగితములపై చక్కగ ముద్రించి బైండు
...మంచి అట్టపై మూడు రంగులలో ముద్రింపబడిన చిత్రము గల
...కిట్ కవరు వేయించి సామాన్యులకు గూడ అందుబాటులో నుండ
... తక్కువ వెలనే నిర్ణయించితిమి. వెల 5-00

వేమన నీతిపద్య రత్నావళి

1116 పద్యములు, 18 శీర్షికలు, భావసహితము

...థ సంధాతలు: శ్రీ నేదునూరి వీరవెంకటాద్రి, వెంకటరామానుజం

ఈ రత్నావళి శ్రీ నేదునూరి వారిచే అనేక నూతన విషయ...
లు మెనరూ కనుగొనలేని అపూర్వమైన సమస్యలుగల పుస్తకము
...టుఅయి సిద్ధముగా నున్నది.

ఈమధ్యలో వెలువడిన పెద్దవేమన గ్రంథములకు వహా వేమన
...గారి గ్రంథములకు చాల సహస్రాంశముల తేడాతో యున్న అపూర్వ
...తన గ్రంథరాజము. 5-00